

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Παρμενίδης

Είσαγωγή

Τὸ καθ' ἑαυτὸν πορίσασθαι τῶν μέχρι τοῦδε ἐρευνῶν δυνάμειν νὰ διατυπώσωμεν ὡς ἐξῆς· αἱ Ἰδέαι δὲν σημαίνουσι πράγματα ἀλλὰ μεθόδους. Ὡς καθαρὰς θέσεις τῆς διανοήσεως θὰ ἐπεθύμει νὰ τὰς παραδεχθῆ καὶ ἡ κυριαρχοῦσα γνώμη ἢ ὁποῖα ὅμως τότε δικαίως ἀπορεῖ πῶς διὰ καθαρῶς διανοήσεως δύνανται νὰ τεθῶσιν ἀπόλυτοι ὑπάρξεις. Καθαρὰ διανοήσεις δὲν εἶνε δυνατόν νὰ παραγάγῃ ἀπολύτους ὑπάρξεις ἀλλὰ μόνον νὰ θέσῃ εἰς ἐνεργεῖαν λειτουργίας τῆς γνώσεως πρὸς θεμελίωσιν ἐπιστήμης ἐπιστήμης ἢ ὁποῖα δὲν συνίσταται εἰς τὴν βεβαίωσιν ἀπολύτων ὑπάρξεων ἀλλ' εἰς τὴν ἀπεριόριστον πρὸσδον μεθόδου τινὸς τῆς ὁποίας τὰ ἀπὸ βαθμίδος εἰς βαθμίδα πορίσματα δύνανται πάντως νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ὑποθετικὰ ὄχι ὅμως καὶ ἀπόλυτα ἀντικείμενα, εἰς τὴν λύσιν προβλημάτων τὰ ὁποῖα φέρουσιν εἰς φῶς διαρκῶς νέα προβλήματα καὶ ἀπαιτοῦσι νέας λύσεις. Ἀκριβῶς διὰ τοῦτο αἱ Ἰδέαι εἶνε ὅ,τι τῶντι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ εἶνε κατὰ τὴν επικρατοῦσαν γνώμην· βίσις διὰ τὴν ἐρευνῶν τῶν φαινομένων. Τὰ τελευταῖα ταῦτα «μετέχουσιν» ἐκείνων τ. ἔ. δύνανται, ἂν μὴ νὰ παρουσιαθῶσι, τοῦλάχιστον νὰ νοηθῶσιν ὡς βαθμιαία ἀνάπτυξις τῶν μεθόδων τὰς ὁποίας σημαίνουσιν αἱ Ἰδέαι. Ἡ Ἰδέαι σημαίνει τὸ τέρας, τὸ ἀπείρως μακροῦσμένον σημεῖον τὸ ὁποῖον καθορίζει τὴν κατεύθυνσιν τῆς ὁδοῦ τῆς πείρας, διότι σημαίνει τὸν νόμον τῆς μεθόδου αὐτῆς.

Ὡς Διαλεκτικὴ ὅμως εἶχεν υποδειχθῆ ἢ καθαρὰ ἐπεξεργασίαν αὐτῶν τούτων τῶν τρόπων ἐνεργείας (μεθόδων)· μέγιστη δὲ σπουδαιότης εἶχεν ἀποδοθῆ εἰς τὸ ὅτι μόνον καθαρὰ ἀνάπτυξις τῶν μεθόδων, καθαρὰ λογική, καὶ μαθηματικὰ ἀπηλλαγμένα πάσης βοηθείας τῶν αἰσθήσεων θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐπιτύχωσι πλήρη ἀνστηρότητα ἐν τῇ θεμελιώσει, ἄρα ἐπιστήμην ἐν ὅλῃ τῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως· καῖσα, τοῦναντίον, ἐφαρμογὴ τῶν τρόπων τούτων ἐνεργείας ἐπὶ τῶν φαινομένων τῶν αἰσθήσεων, πᾶν ἄρα τὸ ἐν σχέσει πρὸς ταῦτα λεγόμενον καὶ αὐτῆς ὁκίμῃ τῆς ἀνστηροτικῆς ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, τοῦ μέτρου καὶ τῶν σταθμῶν στηριζομένης ἐπιστήμης τοῦ αἰσθητοῦ, παρουσιάζει ἀπλῶς ὑποθετικόν τι ἐγώση δὲν δύναται νὰ συναχθῆ καθαρῶς ἐκ τοῦ νόμου τῆς μεθόδου ἄνευ ξένης τινὸς βοηθείας. Ἡ συναγωγή αὕτη εἶνε ἀξίωσις διατυπωμένη ἐν ἀπεριόριστο γενικότητι ἢ ὁποῖα ὅμως ἀξίωσις πράγματι οὐδαμοῦ ἐν τῇ πείρᾳ πληροῦται οὔτε εἶνε δυνατόν καθ' οἷονδήποτε τρόπον νὰ πληρωθῆ.

Ἐκ τοιούτου αἰσθήματος ἀπελπισίας ὡς πρὸς τὴν ὑπαρξιν τῆς πείρας ὡς ἐπιστήμης προήλθεν ὁ ὄχι μικρὸς κίνδυνος τοῦ νὰ ἀποχωρισθῶσιν ἐντελῶς αἱ καθαρὰί θέσεις τῆς διανοήσεως, αἱ Ἰδέαι, ἀπὸ τοῦ ἔργου αὐτῶν τῆς θεμελιώσεως τῆς πείρας ὡς ἐπιστήμης. Ἐὰν δὲν ὑπάρχει γνησίᾳ, πλήρῃ, τῶν φαινομένων ἐπιστήμη θὰ ἦτο ἴσως ἐνδεχομένως δυνατὸν νὰ θεωρηθῆ ἐπιστημονικώτερον νὰ ἀφήσῃ τις ἐντελῶς κατὰ μέρος τὰ φαινόμενα καὶ νὰ ἀρκεσθῆ εἰς τὰς καθαρὰς ἀναπτύξεις τῶν ἐννοιῶν. Καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων φαίνεται πολλάκις παρὰ πολὺ ἀνεπιφυλάκτως παραδιδόμενος εἰς τὴν ψυχικὴν ταύτην διάθεσιν. Παρὰ τὰς σημαντικὰς προόδους τὰς ὁποίας περιεῖχεν ἡδη ἢ ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν θεωρία τοῦ «Φαίδωνος» καὶ τῆς «Πολιτείας» πρὸς εἰσαγωγήν τῆς μεθόδου τῶν Ἰδεῶν εἰς τὸ πεδίον τῆς πείρας, πάλιν ἐφαίνετο ὅτι παρεμένε νικητῆς ἢ ψυχικῆς διάθεσις κατὰ τὴν ὁποίαν πραγματικὴ ἐπιστήμη εἶνε μόνον ἢ τῶν Ἰδεῶν—ὥστε ἄς ἀφήσωμεν τὰ φαινόμενα! (Πολιτεία 5:9 Β: «ἐπιστήμην γὰρ οὐδὲν ἔχειν τῶν τοιούτων» 530 C: «τὰ δ' ἐν τῷ οὐρανῷ ἐάσομεν»).

Ὅποιον βεβαίως, ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀπύκντον τάσεως, δὲν ἱκανοποιεῖ μόνῃ ἢ δι' ἐννοιῶν ἐργασία, ὁποῖος δὲν ἤθελε νὰ παρατηθῆ ἐγνωσμένων «πραγμάτων», εἶνε σχεδὸν ἀναπιφρευκτον ὅτι εἰς τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων θὰ ἔθετε αὐτὰς ταύτας τὰς Ἰδέας. Ἡ σημασία τῶν Ἰδεῶν ὡς μεθόδων ἐχάνετο· διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου μεταβάλλετο ἢ περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρία, ἀκριβῶς ὡς ἐκ τῆς ἀποτόμου αὐτῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὴν πείραν ὡς δῆθεν ἐπιστήμην, εἰς νέον παραδοξώτατον εἶδος ἐμπειρισμοῦ· ἀφοῦ καὶ αὐτὰς τὰς καθαρωτάτας τῶν ἐννοιῶν ἀποκτῶμεν, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων οὐδῶλος ἀρνεῖται, ὄχι ἐκ τῆς πείρας ἀλλ' ἐπ' αὐτῆς. Δι' ἐκεῖνον λοιπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἡ πείρα εἶχε παύσει νὰ εἶνε πρόβλημα καὶ διὰ τὸν ὁποῖον αὐτὴ αὐτὴ ἢ Ἰδέα δὲν ἠδύνατο πλέον ν' ἀναπτυχθῆ ὡς ἐπιστήμη ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς πείρας, διὰ τοῦτον ἦτο φυσικὸν ὁ κόσμος τῶν Ἰδεῶν νὰ ἀπολιθωθῆ οἶονεῖ εἰς δευτέρου κόσμου δεδομένων πραγμάτων, εἰς ἀπλοῦν ὁμοίωμα τοῦ κόσμου τῶν πραγμάτων τῆς κοινῆς μὴ ἐπιστημονικῆς πείρας, εἰς τὸν ὁποῖον μόνον διὰ τῶν λέξεων ἠρνεῖτο τὴν ὑπαρξιν, τὸν ὁποῖον ὅμως πράγματι μὲ πολλὴν ἐπιμονὴν διετήρει κατ' οὐσίαν, ἄρα, ἦτο οὗτος ὄχι περισσώτερόν τι ἀλλὰ μᾶλλον ὀγιγώτερον ἐκείνου, ἢ ἀπλὴ ἐκείνου σκιά· τὸ δῆθεν ἀντικείμενον τοῦ καθαρῶν λογισμοῦ ἦτο πράγματι ὑλικόν τι, ὡς ἐκεῖνο, μὲ ἐξησθενημένην ὅμως ὑλικότητα· ὄχι τι ὑπὲρ τὸ αἰσθητὸν ἀλλὰ ὑπ' ὃ τὸ.

Ἴδου ἢ παραδόξος μορμὴ ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἢ περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρία ὄχι ζῆ ἐν τῇ σχεδὸν κυριαρχούσῃ γνώμῃ, διότι δὲν εἶνε βιώσιμος, ἀλλὰ μόνον διαρκῶς ἐκ νεοῦ θανατοῦται. Τοιαύτην περίπου ἐθεώρησεν αὐτὴν ἡδη ὁ Ἀριστοτέλης καὶ μάλιστα εἶνε φανερόν ὅτι δὲν ἐξέφρασεν αὐτὸς τὸ πρῶτον τὴν γνώμην ταύτην, ἀλλὰ εὔρεν αὐτὴν οἶονεῖ ὡς κοινῶς περὶ τῆς

θεωρίας εκείνης παραδεδεγμένην, καὶ ἄνευ καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἐνδοιασμοῦ παρέλαβεν αὐτήν. Ὅτι ἐκ τοῦ Πλάτωνος παρέλαβε καὶ πολλάκις ἀντιπρα-
τικῶς διὰ τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ σύστημα ἐχρησιμοποίησε, θὰ ἐθεώρει ἴσως ὡς
τυχαίως ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου τοῦ βαθύτερον πολλῶν ἄλλων σκεπτο-
μένου ἀνακαλυφθέν, ἢ καὶ ὡς ἐπίδρασιν τῆς καλῆς ἐκείνης σοκρατικῆς
μεθόδου ἢ ὁποία δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἀφῆκε ἴχνος τι ἐπὶ τοῦ Πλάτω-
νος, τὴν ὁποίαν ἡμῶς αὐτός, ὁ Ἀριστοτέλης, νομίζει ὅτι θὰ ἀνασυστήσῃ
ἐν πλήρει γνησιότητι καὶ θὰ καταστήσῃ πράγματι γόνιμον ἐκτὸς ἐάν, ἐν-
νοεῖται, νομίζει ὅτι οὗτος τὸ πρῶτον ἀνέπτυξε «ἀντα ταῦτα ἐκ τῶν ἀορί-
στων καὶ οἰονεὶ ψηλαφίζουσῶν προαισθήσεων τοῦ Πλάτωνος, καὶ ὅτι
κατὰ συνέπειαν, οὗτος μᾶλλον ἀνεκάλυψε τὴν ἀληθῆ καὶ ἐπιστημονικὴν
σπουδαιότητα αὐτῶν. Διότι ἐάν εἶχε συνείδησιν ὅτι τὰ ἀπειρα ἐκεῖνα
πράγματα ποῦ χρεοῦται εἰς τὸν Πλάτωνα ἦσαν πλήρης τοῦ τελευταίου
τούτου πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ δώσῃ περὶ τῆς σπου-
δαιότητος τοῦ Πλάτωνος θεωρίας τὴν παραμορφωμένην εἰκόνα τὴν
ὁποίαν μᾶς δίδει.

Πῶς ὅμως ἦτο κατ' ἀρχὴν δυνατόν νὰ σχηματισθῇ τοιαύτη γνώμη
περὶ τῶν Ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος, νὰ διατηρηθῇ καὶ μάλιστα νὰ γίνῃ ἡ
κυριαρχοῦσα, παρὰ τὰ πολλὰ καί, φανερόν, πρὸς αὐτὴν ἀσυμβίβαστα χωρία
τῶν περισσότερον ἀναγινωσκομένων συγγραμμάτων αὐτοῦ (ταυτὰ δ' ἦσαν
ἀναντιρρήτως μετὰ τῶν μέχρι τοῦδε ἐξετασθέντων ὁ «Φαίδων» καὶ ἡ
«Πολιτεία»); Ὁ ἐσωτερικὸς λόγος εἶνε ἤδη γνωστός· οὐδεὶς ὅμως ἐπρ-
λήφθη ποτὲ ἀκριβοῦς συστηματικοῦ ἐλέγχου τῆς θεωρίας ἐπὶ τῇ βίσει
τῶν ἔργων τοῦ Πλάτωνος, οὐδὲ αὐτός ὁ Ἀριστοτέλης. Ὅπωςδήποτε καὶ
ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα ἢ ἐσφαλμένη αὕτη γνώμη ἐσχηματίσθη· μάλιστα ἐντὸς
αὐτῆς ταύτης τῆς σχολῆς τοῦ Πλάτωνος θὰ εὔρεν αὐτὴν ὁ Ἀριστοτέλης
—καὶ ἀκριβῶς ὡς ἐκ τούτου, θὰ ἦτο λίαν εὐπρόσδεκτος εἰς τοὺς ἀντιπεί-
λους, διότι ἐναντίον αὐτῆς θὰ ἠδύναντο «θαυμασίως νὰ πολεμήσωσι»—
ἐπέπρωτα δὲ ἡ ἐπιστημονικὴ οἴησις τοῦ ὑμπετόν ἀνειροκόλου νὰ ὑπομείνῃ
ὅλας τὰς ταπεινώσεις τὰς ὁποίας ἀπειδῶς ἐπιδαμύλευσαν εἰς αὐτὴν οἱ
κυνικοὶ μὲ τὸ ἰδιάζον εἰς αὐτοὺς εἶδος φιλοπροσύνης, δυστυχῶς ἄνευ τοῦ
ποθουμένου θεραπευτικοῦ ἀποτελέσματος.

Ἄλλ' ἄρα γε ἀδρανῶν παρηκολούθει ὁ Πλάτων τὰς ἀνοσιουργίας
ταύτας; Δὲν ἀπεπειράθη; ἄρα γε καθόλου, ἐξ ὑπερβολικῆς εὐγενείας, ν'
ἀντιδράσῃ κατὰ τῆς οἰονεὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτοῦ ἀναπτυσσομένης παρερ-
μηγείας ἢ ὁποία κατ' ἀνάγκην θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν νὰ ἀπαλέσῃ ἢ θεμε-
λιώδης αὐτοῦ θεωρία πᾶσαν ἔννοιαν καὶ πίστιν; Βεβαίως ἔπραξε τοῦτο·
εἴμεθα κάτοχοι δύο τοῦλάχιστον σπουδαίων συγγραμμάτων εἰς τὰ ὁποία
ἀντικρούεται ἡ παρερμηγεία αὕτη καὶ μάλιστα φαίνεται ὅτι τὸ πρῶτον
ἐκ τῶν συγγραμμάτων τούτων, ὁ «Παρμενίδης», ἀφιερῶται εἰδικῶς εἰς
τὸν σκοπὸν τούτον, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ ἀντίκρουσις λαμβάνει

χώραν κατὰ τρόπον ὑπεράγαν εὐγενῆ. Ἐναντίον τοσοῦτον χονδροειδῶν παρεξηγήσεων θὰ ἦτο ἴσως ἀποτελεσματικώτερον δριμύτερον κάπως ὕψος, τοιοῦτον ὁποῖον πρότερον, ὡς ἐκ τῆς νεανικωτέρας ψυχικῆς διαίτησεως, θὰ ἐχρησιμοποίει ὁ Πλάτων. Νῦν ἀρκεῖται νὰ ὁώσῃ εἰς τοὺς παρατόλμους αὐτοῦ κριτικούς αἰνίγματα πρὸς ἐπίλυσιν. Ὅποιος εἶχεν ἐννοήσει αὐτὸν θὰ ἠδύνατο νὰ λύσῃ τὸ αἰνίγμα ὅποιος ὅμως δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ λύσῃ αὐτὸ γκατελίπετο ἀνευ βοήθειας εἰς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀδυναμίαν διὰ τῆς ἐξῆς ἀρκοίντως τραχείας φράσεως (135 C): «παρὰ πολὺ ἐνωρίς» τ. ἔ. πρὸ τῆς ἀπαιτούμενης γυμνάσεως εἰς τὴν διαλεκτικὴν, ἐτολμήσατε νὰ ἐπιληφθῆτε τοῦ προβλήματος τῶν Ἰδεῶν.

Καὶ αὐτὸ τὸ πρόβλημα ἔμενεν ἄλυτον, μὴ κατανοηθέν. Δυστυχῶς εἶνε λίαν ἐνδοξαστὸν, ἐκ τῆς ὅλης στάσεως αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ Πλάτωνος, πῶς ὁ Ἀριστοτέλης παρακολουθῶν τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ τεραστίαν ἐργασίαν δὲν ἠθέλησε νὰ καταναλώσῃ τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον διὰ νὰ ἀναζητήσῃ τὴν διέξοδον ἐκ τῶν πολυπλόκων ἀτραπῶν τοῦ λαβυρίνθου τούτου, πῶς ἐπροτίμησε νὰ μὴ εἰσέλθῃ καθόλου εἰς αὐτὸν τ. ἔ. νὰ ἀγνοήσῃ κατ' οὐσίαν τὸ δι' αὐτόν, ὡς καὶ δι' ὅλον τὸν κόσμον, δι' ἑπτὰ σφραγίδων ἐσφραγισμένον βιβλίον ἄλλως τε πολλάκις καὶ κατὰ παράδοξον δι' ἡμᾶς τρόπον, καμμίαν δὲν δίδει προσοχὴν εἰς πολλὰ πράγματα ἐν τῷ Πλάτωνι τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύνατο νὰ τὸν ἐνδιαφέρωσι. Καὶ βέβαια ἀφοῦ δὲν ἦτο φιλόλογος τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος! Ἄλλως τε καὶ εἰς μάτην θὰ κατηνάλισκε τὸν κόπον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ «Παρμενίδου» διότι ὁ μίτος τοῦ λαβυρίνθου, ἡ σημασία τῶν καθαρῶν ἐννοιῶν ὡς μεθόδων εἶνε ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τοῦ ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἐννοήσῃ. Οἱ νεοπλατωνικοὶ ὅμως οἱ γράψαντες τὰ πλέον ἀσυνάρτητα σχόλια, εἴρον εἰς τὴν κατὰ τὸ φαινόμενον σκοτεινὴν φύσιν τοῦ ἔργου, ἀκριβῶς ὅ,τι τοῖς ἐχρειάζετο διὰ νὰ ἐξασκήσωσιν ἐπ' αὐτοῦ ἐλευθέρως καὶ τὴν μᾶλλον παράτολμον ἐρμηνευτικὴν αὐτῶν δεινότητα. Ἡ γνώμη αὐτῶν ἐπεκράτησε κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμματέων καὶ ἐν τῷ συνόλω μέχρι τῆς τελευταίας ἑκατονταετηρίδος παρὰ τὰς σημαντικὰς ὑποδείξεις τοῦ Leibniz περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς σημασίας τῆς Ἰδέας. Μόλις ὁ αἰὼν οὗτος ἀνέλαβε σοβαρῶς τὸ βαρὺ ἐρμηνευτικὸν ἔργον τὸ ὁποῖον τὸ σύγγραμμα ἐκεῖνο προώριζε διὰ τὸν ἀναγώστην. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι ὁ Schleiermacher δὲν ἠδυνήθη δυστυχῶς τελείως νὰ κατανοήσῃ τὸ ἔργον τοῦτο τὸ ὁποῖον, δι' ἀνεξήγητον αἰτίαν, θεωρεῖ ὡς ἔργον τῆς νεότητος· ἀλλ' ὁ Zeller εἰς τὰς «Πλατωνικὰς Μελέτας» (1839), κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ ὁ Stallbaum, εἰς τὴν πάντα τὰ κατ' ἕκαστον ζητήματα ἐρμηνεύουσιν εἰσαγωγὴν αὐτοῦ, κατόπιν ὁ Kuno Fischer ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ (1851), ἀπὸ διαφόρων μερῶν ἤρριξαν νὰ ὑπεγείρωσι τὸν πέπλον. Δὲν κατώρθωσαν ὅμως ν' ἀποκαλύψωσι τὸ ἀγαλμα ἐν τῷ συνόλω αὐτοῦ, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀναπαραστήσωσι τὸ ὅλον οἰκοδόμημα ἐν τῇ ἀξιοθαυμάστῳ περιπλοκῇ καὶ ἐν ταύτῳ ἐσωτερικωτάτῃ αὐτοῦ

συστηματικότητα. Δὲν ἀντέστησαν τοῦτέστιν ἐπαρκῶς εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ ὑποβάλωσιν εἰς τὸν Πλάτωνα ἀλλοτρίας σκέψεις, προῦξιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐκόλως παραπλανᾷ ὁ αἰνιγματώδης χαρακτήρ τοῦ ἔργου τούτου. Διὰ τοῦτο καὶ παρὰ τὰς ὁρθὰς αὐτῶν ὑποδείξεις δὲν ἠγνόησαν αὐτοὺς οἱ ἄλλοι, αἱ δὲ ἐρμηνεῖαι, καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ ἔργου κρίσεις, ἐξακολουθοῦσιν ἀπιστεύτως πολὺ ἀριστομέναι ἀλλήλων. Ὅσον ὅμως καὶ ἂν χρῆσασθῶ χάριν, ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν καὶ ἑκάστον, εἰς τοὺς ἄνω μνημονευθέντας καὶ εἰς ἄλλους μὴ μνημονευθέντας συγγραφεῖς, ἀρκέω νὰ ὁμολογήσω ὅτι τὴν ἀποψιν τοῦ συνόλου ἐν τῇ μοναδικῇ τούτῳ ἔργῳ μόνον διὰ τῶν ἰδίων μου δυνάμεων ἠδυνήθην νὰ ἀποκτήσω.

Ἐξετάζοντες κατὰ πρῶτον τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν ¹⁾ τοῦ συγγράμματος εἰρήσκομεν περιστατικὸν τὸ ὅποιον ἐπὶ στιγμὴν ἐνδεχόμενον νὰ γεννησῆ ἀμφιβολία ὡς πρὸς τὴν ὑποδειχθεῖσαν γνώμην περὶ τοῦ θεμελιώδους σκοποῦ τοῦ διαλόγου. Τὴν ἐσφαλισμένην γνώμην ἢ ὁποία μεταβιάζει τὰς Ἰδέας εἰς πράγματα ὑποστηρίζει, εἰς τὸ σύγγραμμα, ὁ νεαρὸς Σωκράτης. Εἰς τοῦτον ἀποκρίνονται οἱ ἄλλοι οἱ βεβαιωμένως μετ' αὐτοῦ συναντώμενοι κορυφαῖοι τῆς σχολῆς τῆς Ἑλλάδας: πρῶτον ὁ Ζήνων, ὁ Παλαιμίδης τοῦ «Φαίδρου», ἔπειτα ἀκόμη ἐμβριθέστερον ὁ ἀληθὴς ἰδρυτὴς τῆς ἐλευτικῆς θεωρίας ὁ γηραιὸς Παρμενίδης, οἱ ὅποιοι ἄρα ἀμφοτέρω ἀντιπροσωπεύουσιν ἐνταῦθα τὸν Πλάτωνα. Ἡ ἐξωτερικὴ αὕτη μορφή ἔχει τὸ ἀποκρουστικόν, οὔτε εὐρίσκειται ἀνάλογόν τι πρὸς ταύτην εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἰς τὸν «Σωκράτην» πρωταγωνιστεῖ ἐν τῇ συνομιλίᾳ ὁ ἐξ Ἑλλάδας φιλόσοφος χωρὶς ν' ἀναφέρηται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, εἰς τὸν «Τίμαιον» ὁ ἐκ Λοκρίδος ὁμόνυμος, ἀνήκειν εἰς τὸν κύκλον τῶν Πυθαγορείων· ἀλλ' εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ὁ Σωκράτης περιορίζεται εἰς τὸ νὰ ἀκοίῃ σιωπῶν, δὲν λαμβάνει δὲ χώραν ἡ συνομιλία, ὡς ἐνταῦθα εἰς τὸ πρῶτον μέρος, ἐναντίον καὶ εἰς βίβλος αὐτοῦ.

Ἀλλά, ὅπωςδήποτε καὶ ἂν ἔχη τὸ πρῶγμα, μετὰ πάντα ὅσα ἠναγκάσθη νὰ ὑπομείνῃ τὸ προσωπεῖον τοῦ Σωκράτους ἐν τῇ ἀπειρίᾳ τῶν «Σωκρατικῶν διαλόγων» ἀρκούντως δικαιολογεῖται τοιαύτη ἐξωτερικὴ μορφή. Ὅλοι θέλουν νὰ εἶνε Σωκράτης ἀπὸ τοῦ ὁμηραίου γέροντος μέχρι τῶν ἀλαζόνων νεανίσκων τῶν ὁποίων τὰ χαρακτηριστικά τούτου τρυπνῶς μᾶς περιέγραψεν πολλάκις ὁ Πλάτων. Φαντασθῶμεν ὅτι τοιοῦτου εἶδους νεότερος Σωκράτης, καὶ ἴσως μάλιστα ἐξ αὐτῆς τῆς σχολῆς τοῦ Πλάτωνος, ἀπετόλμησε νὰ πραγματευθῆ διὰ τοῦ στόματος τοῦ παλαιοῦ Σωκράτους ὁ ὅποιος ἄλλως τε παρὰ Πλάτωνι πάντοτε ὑποστηρίζει τὴν θεωρίαν ταύτην — τὴν τελείως παρανοηθεῖσαν περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίαν τοῦ Πλάτωνος, καὶ ἐξ αὐτῆς ὁρμώμενος νὰ καταπολεμήσῃ τὴν κατὰ τὴν παλαιὰν μὲ-

1) Πρβλ. Philosophische Monatshefte. Τομ. XI, Σελ. 63 ἑ.

θρονον ἀκαμπτον θεωρίαν τῶν Ἐλεατῶν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ δίκη ἀπαντήσεως εἰς τὸ ἀνωτέρω εἰσαγωγή αὕτη τοῦ ἀτόμου τοῦ Σωκράτους, ἀλλὰ νεαροῦ τὴν ἡλικίαν καὶ μὴ ἀκόμη ἐπαρκῶς ἐξησκημένου εἰς τὴν διαλεκτικὴν καὶ ἡ ἀντίκρουσις αὐτοῦ αὐτοπροσώπως ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος καὶ τοῦ Παρμενίδου, οὐδὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ, κατὰ τὰ τότε ἰσχύοντα ἔθιμα τῆς πολεμικῆς, ὡς ἀνεπιτυχῆς. Τοῦναντίον μάλιστα παρουσιάζει πλεῖστα πλεονεκτήματα. Ἀφοῦ ἅπαξ, ὡς ἀπῆται τοῦτο ἢ περιστάσις, ἐπρόκειτο νὰ παρουσιασθῆ εἰς ἡμᾶς ὁ Σωκράτης ὡς νέος ὑποκίπτον εἰς πλάνας ἐκ τῶς ὁποίων ὅμως βεβαίως ταχέως θὰ συνήροχτο, ἦτο ἐπίσης πολὺ φυσικὸν νὰ δεχθῆ πατρικὴν παραίνεσιν ἀπὸ μέρους τοῦ Παρμενίδου τοῦ «τόσον σεβασμίον ὅσον καὶ δεινοῦ», τοῦ ὁποίου τὸ «γενναῖον βιάθος» (Θαιτ. 183 B) μὲ τόσον ἐπιβίλλον εἶχεν ἐντυπωθῆ εἰς τὴν μνήμην του. Ἡ ἐξωτερικὴ αὕτη μορφή παρεῖχε, ταυτοχρόνως, εἰς τὸν Πλάτωνα τὴν καταλληλοτάτην ἐνκαιρίαν διὰ νὰ καθορίσῃ τέλος ἅπαξ διὰ παντός καὶ ἐπακριβῶς — τοῦθ' ὅπερ δὲν εἶχε προῖξει μέχρι τοῦδε — τὴν ἀπέναντι τῆς ἐλεατικῆς φιλοσοφίας θέσιν αὐτοῦ, τ. ἔ. ἀφ' ἐνὸς μὲν ἰσχυρῶς νὰ ἐξάρῃ τὰς σημαντικὰς ὑπηρεσίας τῆς σχολῆς ταύτης ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν καὶ τὴν δι' αὐτῶν ἐργασίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ὑποδείξῃ, ἔστω καὶ μεταξὺ τῶν γραμμῶν, τὸ ὄριον τὸ ὁποῖον αὕτη δὲν εἶχεν ὑπερβῆ.

Ἄλλως τε τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο χωρίον τοῦ «Θεαίτητου» μᾶς παρέχει τὸ ἐνδόσιμον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι πρὸ πολλοῦ εἶχεν ὁ Πλάτων τὴν πρόθεσιν νὰ χρησιμοποιήσῃ, μὲ σκοπὸν νὰ συζητήσῃ τὴν θεωρίαν τῶν ἐλεατῶν, τὸ χρονολογικῶς μὲν ἀκόμη δυνατόν πλάσμα προσωπικῆς συναντήσεως τοῦ γηραιοῦ Παρμενίδου καὶ τοῦ ἐντελῶς νεαροῦ Σωκράτους. Φυσικὸν ἄρα ἦτο νὰ θεωρηθῆ ἀναγκαῖον ἢ χρονολικὴ θέσις τοῦ διαλόγου ἡμῶν νὰ καθορισθῆ, ὡς ἐκ τοῦ ἀνωτέρου λόγου, ὅσον τὸ δυνατόν πλησιέστερον πρὸς τὸν «Θεαίτητον», εἴτε (μετὰ τοῦ Zeller) τοποθετουμένου τοῦ «Παρμενίδου» εἰς πολὺ προγενεστέραν ἐποχὴν, εἴτε — τοῦθ' ὅπερ σχεδὸν ἀνεξαρέτως ἐπροτίμησαν οἱ νεώτεροι συγγραφεῖς — μεταφερομένου τοῦ «Θεαίτητου» εἰς πολὺ μεταγενεστέραν τοιαύτην. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ παρεῖδον ἐντελῶς ὅτι ἡ ἐκτέλεσις ἐν τῷ «Παρμενίδῃ» δὲν ἀνταποκρίνεται καθόλου πρὸς ὅσα ὁ «Θεαίτητος» μῖς ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ ἐλπίζωμεν. Εἰς τὸν «Παρμενίδην» ἢ περὶ τῶν ἐλεατῶν κρίσις ἀποτελεῖ δευτερεύοντα μόνον σκοπὸν, ἡ κυρία πρόθεσις ἀφορᾷ αὐτὸν τὸν Πλάτωνα καὶ τὴν κεντρικὴν αὐτοῦ θεωρίαν. Ὅ,τι μετὰ τὸν «Θεαίτητον» κυρίως καὶ πρωτίστως ἀνεμύνομεν νὰ εἴρωμεν, τὴν κριτικὴν τ. ἔ. τῆς γνώμης περὶ τῆς ἀπολύτου ἀκίνησιος τοῦ εἶναι, μὲν καὶ παρέργως πως συζητεῖται εἰς τὸν «Παρμενίδην». Ὁ «Σοφιστής», τοῦναντίον, πραγματεύεται καὶ ἐξαντλεῖ τὸ ζήτημα τοῦτο, καίτοι παρεπιπτόντως, πάντως ὅμως ἐν πολὺ στενωτέρῳ σχέσει πρὸς τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς ἐρεῦνης. Φαίνεται κατὰ

ταῦτα ὅτι, ἀκριβῶς ὡς ἐκ τῆς πολεμικῆς ἀφορητῆς τοῦ συγγράμματος, τοσοῦτον ἠλλοιώθη καὶ ἠδυνήθη τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ σχέδιον ὥστε κύριον ἀντικείμενον κατέστη ἡ διαφώτισις καὶ ἀνάπτυξις τῆς περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίας, μόνον δ' ἐμμέσως περιλαμβάνεται ἐν αὐτῷ καὶ ἡ τοῦς ἐλαίτας ἀφορῶσα κριτική. Ἀλλὰ τότε δὲν μῖς ἀναγκάζει πλέον τὸ χωρίον τοῦ «Θεατήτου» νὰ κανονίσωμεν τὴν θέσιν τοῦ «Παρμενίδου» κατὰ τρόπον ὥστε νὰ παρεμπόλη πολὺ βραχὺ χρονικὸν διάστημα μεταξύ τῶν δύο συγγραμμάτων.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως πίσεως ὑποθέσεως ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ἀφορμὴν τοῦ συγγράμματος, εἶνε βέβαιον ὅτι τοῦτο, συμφορῶντος πρὸς τὸν κατὰ παράδοσιν τίτλον αὐτοῦ, πραγματεύεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον περὶ τῶν Ἰδεῶν. Τὸ τοιοῦτον ἠδυνήθησαν νὰ παραγνωρίσωσι μόνον ἐκείνοι οἱ ὅποιοι ἔφερον μετ' ἑαυτῶν ἐσφαλμένας παραστάσεις τῶσαν ὡς πρὸς τὴν περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίαν ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ἐλατῶν καὶ τὴν πρὸς τούτους θέσιν τοῦ Πλάτωνος. Ἰδέαι ἀποκαλοῦνται αἱ θεμελιώδεις ἔννοιαι, αἱ καθαραὶ μεθοδολογικαὶ ἔννοιαι τῆς γνώσεως. Αἱ σπουδαῖαι ὑπηρεσίαι τὰς ὁποίας προσέφερον ἡ σχολὴ τῆς Ἑλέας, εἶνε, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Πλάτωνος, ὅτι κατ' ἀρχὴν ἀνεκάλυψε ταύτας καὶ ἐπεχείρησε κατ' ὀρισμένην μέθοδον, ὅχι βεβαίως τὴν τελειωτικὴν, νὰ ἐργασθῆ δι' αὐτῶν. Λιὰ τοῦτο καὶ ὁ Πλάτων, χωρὶς νὰ χύσῃ οὔτε μίαν λέξιν πρὸς ἐπεξήγησιν, θεωρεῖ ἀναντιρρήτως ὡς Ἰδέας τὰς ἔννοιαις περὶ τῶν ὁποίων πραγματεύεται εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ ὁ Ζήνων, αἱ ὁποῖαι ἄλλως τε εἶχον ἤδη ὅλα διατυπωθῆ εἰς τὸ ποίημα τοῦ Παρμενίδου καὶ συνδυασθῆ πρὸς ἀλλήλας κατ' ἀξιωματικώτατον τρόπον· παρουσιάζει ταύτας ἄνευ δυσκολίας ὡς πρότυπα παραδείγματα ἐκείνου τὸ ὅποιον ἀποκαλεῖ Ἰδέας, αὐτοὶ δὲ οἱ ἐλαῖται μεταχειρίζονται αὐτὰς ὁμοίως καὶ ὡς ἐὰν ἠγνοεῖτο τοῦτο ἀφ' ἑαυτοῦ: Βεβαίως εἶσαι καὶ σὺ τῆς γνώμης, ἐρωτᾷ ὁ Σωκράτης καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἄνευ δισταγμοῦ ἀπαντᾷ καταφατικῶς ὁ Ζήνων, ὅτι (ἀφ' ἑνὸς μὲν) ὑπάρχει θεμελιώδες τι εἶδος τῆς κατὰ ποιὸν ὁμοιότητος (*αὐτὸ καθ' αὐτὸ εἶδος τι ὁμοιότητος*) καὶ ἄλλο ἀντίθετον πρὸς αὐτὸ εἶδος ἀνομοιότητος — αὕτη ἦτο ἡ πρώτη ἀντίθεσις ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἤρχιζον τὰ ἐπαχειρήματα τοῦ Ζήνωνος — καὶ ὅτι (ἀφ' ἑτέρου) σὺ καὶ ἐγὼ αἱ «τᾶλλα» τὰ ὁποῖα ἀποκαλοῦμεν «τὰ πολλὰ» «μεταλαμβάνομεν» ἀμφοτέρων τούτων (*τᾶλλα δὲ δὴ πολλὰ καλοῦμεν μεταλαμβάνειν*, 129 A· πρὸβλ. Φαῖδ. 102 B: *εἶναι τι ἕκαστον τῶν εἰδῶν καὶ τούτων τᾶλλα μεταλαμβάνοντα κτλ. πολλά*, Φαῖδ. 78 D, Πολιτεία 476 A καὶ ε. 479 A, 507 B κ. ἄ. *αὐτὸ καθ' αὐτό*, Φαῖδ. 66 A, 78 D, 100 B, Πολιτεία 479 E, 524 D)· ἡ «θεμελιώδης δὲ αὕτη μορφή» (*εἶδος*) προιούσης τῆς συζητήσεως ἀποκαλεῖται καὶ Ἰδέαι (132 AC, 134 C 135 A). Ἀπλῶς ἄρα τὸ γεγονὸς τοῦ νὰ ἐξάρῃ τὰς θεμελιώδεις ἔννοιαις τὰς ὁποίας ἀποκαλεῖ Ἰδέας, οὐδόλως θεωρεῖ ὁ Πλάτων ὡς ἰδίαν ἑαυτοῦ

ἀνακάλυψιν ἀλλ' ὡς τῶν ἑλεατῶν τοῦτ' αὐτὸ δ' ἰσχύει καὶ περὶ τῆς ἀρνητικῆς θέσεως: ὅτι εἰς τὸν κόσμον τῶν φαινομένων πανταχοῦ εὐρίσκονται ταῦτοχρόνως ἀντιφατικοὶ καθορισμοὶ οἱ ὅποιοι καθιστῶσιν ἀμφίβολον τὴν κατανόησιν τῶν φαινομένων, τοῦθ' ὅπερ γενικώτατα, καὶ μάλιστα πλησιάζον ἤδη πολὺ πρὸς τὸν τρόπον ἐκφράσεως τοῦ Πλάτωνος, διατυποῖ π.χ. τὸ 18ον ἀπόσπασμα τοῦ Μελίσσου. Ἐὰν ἄρα εἰς τοῦτο ἐξηγητῆται ἡ περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρία, ἀφ' ἑνὸς μὲν τ. ἔ. νὰ διατηρήσωμεν τὰς ἐννοίας ἐν τῇ καθαρότητι αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀρνηθῶμεν εἰς τὰ φαινόμενα, ὡς ἐκ τῶν ἀντιφάσεων αὐτῶν, τὸ γνήσιον εἶναι, τότε βεβαίως οὔτε κατὰ ἓν βῆμα θὰ εἶχε προχωρήσει ὁ Πλάτων πέραν ἐκείνου τὸ ὅλοϊον κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κρίσιν εἶχον κατωρθώσει ἤδη οἱ ἑλεᾶται.

Ἀφ' ἑτέρου ὅμως καὶ αὐτὸς ἤδη ὁ τρόπος μὲ τὸν ὅποιον ἐκφραίνεται ὁ Ζήνων περὶ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ συγγράμματος, ὑποδεικνύει ἐπαρκῶς ὅτι ὅσον καὶ ἂν ἀναγνωρίζει ὁ Πλάτων τὴν ἀξίαν τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἑλεατῶν, δὲν εὔρεν εἰς τὰ συγγράμματά των ἱκανοποιούσαν αὐτὸν μέθωδον ἐπεξεργασίας τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν. Κατ' αὐτόν, οὐδόλως προὔτιθετο ὁ Ζήνων σοβαρῶς νὰ υπερασπίσῃ τὴν θεωρίαν τοῦ Παρμενίδου ὅτι τὸ ὄν εἶνε ἀπολύτως ἓν, ἀλλὰ μόνον ν' ἀποδείξῃ εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι δι' ἀνεπαρκοῦς διαλεκτικῆς προσέβαλον αὐτὴν ὅτι καὶ ἡ ἰδία ἑαυτῶν θεωρία, ἀντίθετος πρὸς τὴν τοῦ Παρμενίδου, περὶ τοῦ πολλαπλοῦ τοῦ ὄντος, ἠδύνατο ἐξ ἴσου, καὶ περισσότερον ἀκόμη, νὰ προσβληθῇ. Σαφῶς διὰ τούτων ὑποδηλοῖ ὁ Πλάτων ὅτι τὸ ὑλικὸν περιεχόμενον τῆς θεωρίας τῶν ἑλεατῶν, ἡ ἀρχὴ τ. ἔ. ὅτι τὸ σύμπαν εἶνε ἓν, δὲν ἀποτελεῖ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κατ' αὐτὸν εἶνε τὸ σπουδαῖον ἐν τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ, ἀλλ' ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ ἀφορᾷ μόνον τὴν μέθωδον, τὴν ἔξαρσιν τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν καὶ τὴν δι' αὐτῶν ἐργασίαν. Ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο σημεῖον, τόσον ὀλίγον θεωρεῖ ὁ Πλάτων τὴν πράγματι ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος χρησιμοποιηθεῖσαν εἰς τὰς Ἀνυλογίας τοῦ μέθωδον ὡς κανόνα, ὥστε παρουσιάζει τὸν Ζήωνα φυσιάζοντα τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ σύγγραμμα ὡς ἔργον τῆς νεότητος, ὡς πνευματώδη παιδιὰν μᾶλλον ἢ σοβαρὰν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν· ἄλλως τε, λέγει ὁ Ζήνων, παρὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη τὸ σύγγραμμα ὅπως ἕνεκα τῆς μεθόδου ταύτης, τὴν ὁποίαν εὔρεν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ἂν ὄχι ἐπαρκῶς ἀναπτύσσουμένην πάντως ὅμως ὑποδηλουμένην, τοσοῦτον ἐκτιμᾷ ὁ Πλάτων τὴν σχολὴν ταύτην ὥστε εἰς τὸν διάλογον αὐτοῦ καὶ ὁ Παρμενίδης καὶ ὁ Ζήνων ὄχι μόνον, ὡς ἐὰν τοῦτο ἦτο λίαν φρυσικόν, ὁμιλοῦσι τὴν γλῶσσαν τῆς περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀναπτύσσουσι καὶ λύουσι τὰς βαθυτάτας δυσχερείας αἱ ὁποῖαι ἐπίεζον ἀκόμη τὴν θεωρίαν ταύτην.

Κατὰ ταῦτα, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ παραπλανήσωσιν ἡμᾶς τὰ ὀνόματα τῶν ἑλεατῶν μέχρι τοῦ σημείου νὰ λησμονήσωμεν ὅτι κατ' ὄλον τὸ διάστημα τοῦ διαλόγου, ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου αὐτοῦ στίχου,

εὐριστόμεθα ἐπὶ τοῦ ἑδάφους τῆς Ἀκαδημίας. Τὸ σύνολον ἀποτελεῖ κατ' οὐσίαν τακτικὴν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ διδασκαλίαν¹⁾ ἢ ὁποῖα τίθεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ὑπὸ τὴν μορφὴν συνομιλίας μεταξὺ τῶν τυχαίως παρόντων καθηγητῶν ἐξ Ἑλέας καὶ τῶν μετὰ ζήλου περὶ τὴν φιλοσοφίαν ἀσχολουμένων ἀθηναίων νεανιῶν Σωκράτους καὶ Ἀριστοτέλους. Μόνον οὕτω ἐννοοῦμεν τελείως πῶς ὅλοι, ὁποσδήποτε καὶ ἂν ὀνομαζόνται: Παρμενίδης, Ζήνων, Σωκράτης, Ἀριστοτέλης, ὁμιλοῦσι καὶ ἐννοοῦσι τὴν καθιερωμένην γλώσσαν τῆς περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίας ἐν τελείᾳ συμφωνίᾳ πρὸς τῆς τεχνικοῦς ὅρους τῶν τριῶν κεντρικῶν συγγραμμάτων: τοῦ «Φαίδωνα», τοῦ «Συμποσίου» καὶ τῆς «Πολιτείας». Οὐδαιμοῦ δέ, πλὴν ταύτου, τίλεται ὑπὸ συζήτησιν τὸ ἂν κατ' ἀρχὴν ἔχει ἰσχύον ἢ θεωρία αὕτη ἀλλὰ οὐκ ἔτι πῶς πρέπει ἐπιχειρῶνς νὰ νοηθῇ καὶ πῶς δι' αὐτῆς ἐξασφαλίζεται ἢ καὶ καταστρέφεται τὸ δυνατὸν τῆς πείρας. Διὰ τοῦ τούτου ὅμως ταύτου διατηρεῖ ἀφ' ἑτέρου ὁ Πλάτων ἀσένοντι τῶν ἐλέατων πλήρη τὰ δίκαια τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ πατρότητος ἐπὶ τῆς θεωρίας ταύτης. Οἱ Ἑλεῖται ἔκαμον τὴν ἀρχὴν, αἱ δὲ προαισθήσεις αὐτῶν ἴσταν ἀρκούντως βλάβαι· παρακολουθοῦντες ταύτας θὰ ἠδύναντο ὄχι μόνον νὰ διασπείσωσι τὰ ὅρια πέριχ τῶν ὁμοίων δὲν ἐφύθασαν τὰ συγγράμματα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑπερνικήσωσι τὰ δυσχερῆ προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀκριβῶς νῦν ἐτοιμάζεται νὰ πραγματευθῇ ὁ Πλάτων. Ἄνν πρέπει ὅμως ν' ἀναζητήσωμεν τοιοῦτόν τι εἰς τὰ συγγράμματα αὐτῶν, οὐδὲ ἐν γένει νὰ θεωρήσωμεν ταῦτα ὡς περισσότερόν τι ἢ ἀπαρχὰς περὶ τῆς ἀνεπιτηθείας τῶν ὁμοίων οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἐλεῖται ἠδύναντο νὰ ἔχουσιν ἀμφιβολίαν τινά. Εἶνε τοῦτο εἶδος ἐπιδείξιος σεβασμοῦ διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ὅμως διακρίνομεν οὐχὶ ἐγκαταφρόνητον συνείδησιν τῆς ἰδίας ἀξίας.

Καὶ οὕτω κατανοοῦμεν τὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν τοῦ ἔργου καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ κατηγορήσωμεν αὐτὴν πλέον, ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν κρίσις τὰς ἀνοτέρω σκέψεις, ὡς ἀνεπιτυχῆ καὶ ἀγαξίαν ἐνός Πλάτωνος. Ἐὰν σκοπὸς τοῦ συγγράμματος ἦτο ὁ πῶς ἡμῶν παρὰδεκτὸς γενόμενος τότε βεβαίως τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς, ἐξαιρουμένων δευτερευουσῶν τινῶν λεπτομερειῶν καὶ λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην φιλοσοφικῶν ἐκλήμων, ἦτο τὸ διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον καταλληλότερον. Ὅτι ὅμως οὗτος ἦτο ὁ σκοπὸς καὶ ὄχι ἄλλος τις εἶνε βεβαίως μέγχι τοῦδε ἀπλή ὑπόθεσις ἢ ὁποῖα μόνον διὰ τῆς ἀναλύσεως τοῦ ἔργου δύναται νὰ ἀποδειχθῇ ταύτης ἄλλως τε καὶ ἀμέσως ἐπιλαμβανόμεθα.

1) Οὕτω ἐρμηθεύονται αἱ λέξεις «ἀφοῦ εἶμεθα μεταξὺ μας» (137 Α), καὶ «εἶνε ἀνάριστον νὰ πραγματευόμεθα τοιαῦτα πράγματα πολλῶν παρόντων (πρὸ τοῦ κοινοῦ)» (136 Δ). Ἀξιοσημελιώτερον εἶνε τὸ ὅλον τὸ σύγγραμμα διαπερῶν ἀσολικῶν ὅρους.

Μέρος πρώτον. Δυσχέρεια ἀφορῶσαι τὴν περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίαν.

Ἀνεγνώσθη τὸ περφημισμένον σύγγραμμα τοῦ Ζήνωνος εἰς τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύεται ὅτι «ἐὰν τὰ ὄντα εἴνε πολλά», τ. ἔ. ἐὰν πράγματι πρόκειται τὰ φαινόμενα πράγματα γὰρ εἴνε πολλά καὶ ποικίλα, τότε ταῦτα ἀνάγκη γὰρ εἴνε τόσον κατὰ ποιῶν ὅμοια ὅσον καὶ ἀνόμοια, τόσον ἐν ὅσον καὶ πολλὰ, τόσον ἐν ἀκινήσει ὅσον καὶ ἐν κινήσει. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν δύνανται γὰρ συνυπάρχειν τὰ πρὸς ἀλλήλα ἀντιφατικὰ ταῦτα κατηγορούμενα ἔπεται ὅτι εἴνε ἐσφαλμένη ἢ προῦπόθεσις : δὲν δύνανται ἄρα τὰ φαινόμενα πράγματα γὰρ εἴνε πολλά.

Ἐναντίον ταῦτοιοῦτου ὁ νεαρὸς Σωκράτης, βέβαιος ὢν περὶ τῆς νίκης, ἐπέσει ἀντιρρήσεις διὰ τῶν ὁποῖων νομίζει ὅτι θὰ ἴεροι τοὺς δύο ἐλαττας εἰς σοφιστὴν ἀμηχανίαν. Βεβαίως, λέγει, ἀπεδείχθη ὅτι οὔτω θὰ συνυπάρχοι εἰς τὰ φαινόμενα ἀντιφατικοὶ καθαρισμοί· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀποτρεκεῖ ἰδιαίτερος σπουδαῖον τι, ἐπιβελαιοὶ μόνον ὅτι ἀνάγκη καθαρῶς γὰρ διακρίνωμεν τὰς θεμελιώδεις ἐννοίας ἀπὸ τῶν φαινομένων. Ἐνῶ τοῦναντίον, θὰ ἦτο ἀξιοθαύμαστόν τι ἐὰν ἀπεδεικνύετο ὅτι αἱ αὐταὶ ἀντιρρήσεις καὶ ἡ αὐτὴ ἀπορία λαμβάνουσι χώραν καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν. (Πολὺ νεαρὸς ἀκόμη νομίζει ὁ Σωκράτης ὅτι οἱ ἐλατταὶ ἤθελον μόνον γὰρ προκαλέσωσι τὸν θαυμασμὸν καὶ γὰρ ἐπαδείξουσι τὴν διαλεκτικὴν αὐτῶν ὑπεροχὴν). Φαντάζεται ὅμως ἑαυτὸν τελείως ἐξησφαλισμένον ἐναντίον τοῦ δυνατοῦ τοιαύτης ἀποδείξεως.

Διὰ τῆς ἀντιρρήσεως ταύτης ἴσταται ὁ Σωκράτης, κατὰ τὸ φαινόμενον, ἐντελῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίας ὡς διετύπωσεν ταύτην ἰδίως ὁ «Φαίδων» : ἀπὸ τὸ ἐν μέρος ἴσταντα αἱ θεμελιώδεις ἐννοιαί, ἀπολύτως αὐταὶ καθ' ἑαυτάς, μὴ ἀναμιγνύμεναι οὔτε συγχεόμεναι, διὰ δὲ τοῦ ἀποχωρισμοῦ τούτου, ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀπὸ τῶν ἑλικῶν ἀντικειμένων, ἐξασφαλιζόμεναι ἐναντίον παντὸς κινδύνου ἀντιρρήσεως· ἀπὸ τὸ ἄλλο εὐρίσκονται τὰ ὁριτὰ, ἐν γένει ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων δεδομένα ἀντικείμενα· ταῦτα «μετέχουσι» τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν δυνάμενα μάλιστα γὰρ μετέχουσι ταῦτοχρόνως καὶ δύο ἀντιφατικῶς πρὸς ἀλλήλας διακειμένων τοιούτων. «Καθόσον» λοιπὸν πρᾶγμα τι μετέχει π. χ. τῆς Ἰδέας τοῦ ὁμοίου ἀνήκει εἰς αὐτὸ τὸ κατηγορούμενον τοῦ ὁμοίου, «καθ' ἴσον» δὲ μετέχει τῆς τοῦ ἀνομοίου, τὸ ἀντίθετον πρὸς ἐκεῖνο κατηγορούμενον. Τίποτε τὸ παράδοξον εἰς τοῦτο. Ἴσως καὶ ἐνταῦθα (ὡς καὶ εἰς τὸν «Φαίδωνα») ὑπονοεῖται, καίτοι δὲν ἐκφράζεται τοῦτο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν λέξεων, ὅτι οὔτω κατ' οὐσίαν, δὲν ὑπάρχει ἀντίφασις εἰς τὰ φαινόμενα, διότι γὰρ μὲν ἀποδίδονται ἀντιφατικὰ κατηγορούμενα εἰς τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον, ἀλλ' ὄχι κατὰ τὴν αὐτὴν σχέσιν. Ὅποσδήποτε φανερόν ὅτι ὁ Σωκράτης ἐνδιαφέρεται μόνον διὰ τὰς θεμελιώδεις ἐννοίας. Εἰς ταύτας ὅμως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀποκλείεται πᾶσα ἀντίφασις διότι αὐταὶ οὐδόλως μετ' ἀλλήλων συγκεράννεται,

συμπλέκονται (*συγκεράννυσθαι-διακρίνεσθαι*, 129 E) ἀλλ' ἀνάγκη νὰ νοῶνται αὐστηρῶς ἀπ' ἀλλήλων (*αὐτὰ καθ' αὐτά*), κεχωρισμένα (*χωρὶς* 129 D).

Τοιαύτη λοιπὸν περίπου εἶνε ἡ περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρία τοῦ Πλάτωνος ὅπως ἠννόησεν αὐτὴν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὅλος ὁ κόσμος. Ἀλλὰ δὲν δύναται ἄρα γε ἡ τοιαύτη ἀπόδοσις τῆς θεωρίας νὰ ἐπιταλεσθῇ κατὰ πάντα τὸν «Φαίδωνα»; Εἶνε ἀληθές ὅτι ὁ ἐνταῦθα τοσοῦτον τονιζόμενος «χωρισμός» (*τὸ χωρίζειν*) τῶν Ἰδεῶν ἀπὸ τῶν πραγμάτων τῆς πείρας τὸν ὁποῖον διαρκῶς κατακρίνει ὁ Ἀριστοτέλης, δὲν διατυποῦται τῶσον ἐντόνως καὶ εἰς τὸν «Φαίδωνα». Ἡ λέξις «χωρὶς», κεχωρισμένον, οὐδ' αὖτις τοῦλάχιστον ἀπαντᾶται ἐκεῖ ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεταξὺ τῆς Ἰδέας καὶ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων σχέσιν· σημαίνει μᾶλλον ὅτι τὸ εἶναι τῆς Ἰδέας ἀνάγκη νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν *αὐτὸ καθ' αὐτό*, τοῦτ' ὅπερ ὅμως τίσποτε περισσότερον δὲν δηλοῖ ἢ ὅτι π. χ. ὁ καθαρός ἀριθμὸς ἀνάγκη νὰ διακριθῇ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πραγμάτων ὅταν πρόκειται νὰ γίνῃ χρῆσις αὐτοῦ χάριν μεθοδολογικο-ἐπιστημονικῶν σκοπῶν (ὡς ἄλλοις τε λεπτομερέστερον ἀναπτύσσει ἡ «Πολιτεία»). Ἐπίσης ἀναγιγνώσκομεν ὅτι: «ἄλλο τι» εἶνε «τὸ» ἴσον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ καὶ ἄλλο τὰ ἴσα ξύλια ἢ οἱ ἴσοι λίθοι, τοῦτέστιν αἱ περιπτώσεις ἰσότητος ἐν τῇ πείρᾳ τῶν αἰσθήσεων (74 A, *παρὰ ταῦτα ἕτερόν τι*, C: *οὐ ταῦτόν*, 100 C: *εἴ τι ἐστὶν ἄλλο καλὸν πλὴν αὐτὸ τὸ καλόν*, κ. ἄ.)· δὲν πρέπει δέ, πρὸς θεοῦ, νὰ συγχύσωμεν μετ' ἀλλήλων «αὐτὴν τὴν ἀντίθεσιν» τ. ἔ. τὴν λογικὴν ἔννοιαν τῆς ἀντιθέσεως, καὶ τὸ ἐν τῇ φύσει δεδομένον ἐν τῷ ὁποίῳ, ἐν τῇ εἰδικῇ περιπτώσει, ἐκδηλοῦται ἡ ἀντίθεσις (103 B). Τὸ το οὔτον ἀνταποκρίνεται τελείως πρὸς τὴν μεθοδολογικὴν ἔννοιαν τῆς Ἰδέας. Ἀφ' ἑτέρου ἐκαρρίας ὅπως αἱ: *παρουσία, ἐνεῖναι, κοινωνία, δέχεσθαι, ἔχειν*, ὡς καὶ ὀλοκληρο: ἡ λεπτομερὴς ἀνάλυσις τῆς μεταβολῆς τοῦ τόπου τῶν καθορισμῶν ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασι, ἀποκλείουσι σχεδὸν ἐντελῶς ἀπτόμοιον καὶ βίαιον χωρισμὸν τῆς Ἰδέας καὶ τοῦ φαινομένου. Τοῦτ' αὐτὸ διατυποῦται καὶ εἰς τὴν «Πολιτείαν» ὅπου τὸ «κεχωρισμένως νοεῖν» π. χ. τὴν δυάδα (524 B, *κεχωρισμένα νοήσει=οὐ σύγκειχυμένα ἀλλὰ διωρισμένα*, C) τίποτε περισσότερον δὲν σημαίνει ἢ τὸν πᾶσαν ἀμφιλογίαν ἀποκλείοντα ἀφορισμὸν, τὸν ἀκριβῆ ὀρισμὸν τῆς ἔννοιᾳς· τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ χωρισμοῦ οὔτε αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ἠμφισβήτησε ἀλλὰ τοῦταντίον πάντοτε ἐτόνισε.

Ἐὰν ὅμως δίσωμεν τὴν ὅλην βαρύτητα ἐπὶ μόνου τοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς ἀντιπαραθέσεως πραγμάτων τῆς πείρας καὶ Ἰδεῶν, παρίδωμεν δὲ ἢ δὲν ἐννοήσωμεν, τὴν ἐμβριθῆ θεωρίαν τῆς εἰσαγωγῆς τῶν Ἰδεῶν ὡς μεθόδων ἐν τῇ πείρᾳ ὡς ἐπιστήμη, τότε ἀποκτῶμεν τὴν εὐχερῆ ἐκείνην ἀποψιν κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ ἔννοιαι θεωροῦνται ὡς δεδομένα ὑπὸ τῆς κοινῆς χρῆσεως τῆς διανοίας, διακρίνεται δὲ μόνον ἀφ' ἑνὸς μὲν «αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν» ἢ ἔννοια καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ πολλαπλῆ αὐτῆς παράστασις εἰς τὰ

ἀντικείμενα τῶν αἰσθήσεων καίτοι, κατ' οὐσίαν, διπλασιάζεται ἀπλῶς τὸ δῆθεν δεδομένον καὶ ὑπὸ τῶν συνήθων ἐννοιῶν ἐκφραζόμενον εἶναι τῶν ὕλικῶν πραγμάτων. Διὰ τοῦ τρόπου ὅμως τούτου οὔτε ἐρμηνεία τῶν φαινομένων παρέχεται οὔτε ἀληθῆς ἐξήγησις δίδεται τῶν ἐννοιῶν αὐτῶν καθ' ἑαυτὰς καὶ τῶν ἀπειροπληθῶν εἰς αὐτὰς κεκρυμμένων δυσχερειῶν. Αἱ ἐννοιαὶ μεταβάλλονται οὕτω εἰς δευτέρας τάξεις πραγμάτων ὅπως οὐκ ἔστιν ἰσχυρὸν εἰς αὐτὰς ἀπισθεῖν, ἢ παρὰ, ἢ ὑπεράνω τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, ἢ δὲ πρὸς ταῦτα σχέσις ἐκείνων εἶνε κατ' ἀνάγκην πάλιν τοιαύτη ὅποια τις μόνον ὡς μεταξὺ πραγμάτων ὑπάρχουσα δύναται νὰ νοηθῇ.

Ὅτι ὁ νεαρὸς Σωκράτης ἀντιλαμβάνεται τὴν περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίαν κατὰ τὸν κενὸν τοῦτον τρόπον προδίδει ἢ ἐναντίον τῶν ἑλεατῶν ἀντιρρήσις αὐτοῦ μᾶλλον δι' ἐκείνου τὸ ὅποιον ἀποσιωπᾷ ἢ δι' ἐκείνου τὸ ὅποιον λέγει ῥητῶς. Ἐἶδη ἀρκούντως διαφαίνεται τοῦτο ἐξ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ὅτι τονίζεται ὁ χωρισμὸς τῶν Ἰδεῶν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, ἀναμφισβητήτως δὲ καθίσταται καταφανὲς ἐν τῇ ἐπακολούθου συζητήσει μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Παρμενίδου. Ἰσταται τ. ε. ἐντελῶς ἄοπλος ἀπέναντι τῶν ἰσχυρῶν ἐπιθέσεων τοῦ Παρμενίδου αἱ ὅποια πᾶσαι κατευθύνονται ἐναντίον τῆς οὕτω παρὰ νοηθείσης περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίας καὶ ἐκμηδενίζουν αὐτὴν τελείως· ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει εὗρισκε τὴν ἀπάντησιν τὴν ὅποιαν ἄνευ δισταγμοῦ ὤφειλε νὰ δώσῃ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς Ἰδέας ὡς μεθ' ὁδοῦ.

Ὅποιος βεβαίως δὲν ἐσχημάτισεν ὁ ἴδιος καλλιτέραν γνώμην περὶ τῆς θεωρίας τῶν Ἰδεῶν ἔχει πάντα λόγον νὰ ἀπορήσῃ πῶς ὁ Πλάτων διὰ τοῦ στόματος τοῦ Παρμενίδου τόσον ἀνηλεῶς κατακερματίζει τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ, μέχρι τοῦδε τοσοῦτον ὑπερβολικῶς ἐκθειάζομένην θεωρίαν καὶ, ὅπερ παραδοξώτερον, διὰ τῶν αὐτῶν ἐν μέρει ἐπιχειρημάτων διὰ τῶν ὁποίων βραδύτερον ὁ Ἀριστοτέλης ἐνόμισεν ὅτι ἐκμηδενίζει αὐτήν. Μήπως ἄρα γε αὐτὸς ὁ Πλάτων, εἰς προβεβηκυῖαν ἡλικίαν ἀμφέβαλε περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς θεωρίας αὐτοῦ; Οὔτε κατὰ διάνοιαν! Ἀκριβῶς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παρασιωπήσῃ τοῦτο καὶ νὰ καταναλώσῃ βιβλία ὅλα τῆς Μεταφυσικῆς αὐτοῦ καὶ πολλὰ ἄλλα μὴ περισωθέντα συγγράμματα, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἑαυτὸν ἐναντίον θεωρίας τὴν ὅποιαν θὰ εἶχεν ἤδη ἐγκαταλείψει αὐτὸς ὁ δημιουργὸς αὐτῆς. Κατὰ συνέπειαν τίποτε ἄλλο δὲν ἀπομένει ἢ νὰ ἀμφισβητήσῃ τις ὅτι ὁ Πλάτων ἔγραψε τὸν «Παρμενίδην». Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ κατηγορήσωμεν ἐπὶ ἀσυνεπείᾳ ἐκείνον ὁ ὅποιος ἀπαξ ἀποφασίσας τὸ τοιοῦτον ἐκτείνει τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ «Σοφιστοῦ», τοῦ «Πολιτικοῦ» καὶ τοῦ «Φιλήβου»· μάλιστα δὲν θὰ ὑπάρχει κἂν εἰς τὸ ἐξῆς ἀσφαλὲς τι πρόχωμα ἐναντίον τοῦ Κροίην φθάνοντος ἀκόμη περαιτέρω.

Πᾶς ὅμως λόγος ὑπάρξεως τοιούτων πείσης χρησίμου φιλολογικῆς βράσεως στερουμένων ἀθεσιῶν ἐκλείπει ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι αἱ ἀντιρρήσεις τοῦ Παρμενίδου δὲν πρόκειται νὰ θίξωσιν, οὔτε θίγουν, τὴν περὶ τῶν Ἰδεῶν

θεωρίαν κατὰ τὴν ἀληθῆ καὶ αὐθεντικὴν αὐτῆς μορφήν ὡς ἐξετέθη εἰς τὰ κεντρικὰ συγγράμματα : «Φαίδων», «Συμπόσιον» καὶ «Πολιτεία», ἀλλὰ μόνον τὴν ὑπὸ παρεφθαρμένην μορφήν παρουσιαζομένην, ἐναντίον τῆς ὁποίας ὄφειλεν ἀπαραιτήτως ν' ἀντεπεξέλθῃ ὁ Πλάτων, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τὴν γνησίαν ἐπιστημονικὴν σημασίαν τῆς θεωρίας αὐτοῦ ἐναντίον παραμορφώσεων αἱ ὁποῖαι, ὡς φαίνεται, εἶχον γεννηθῆ καὶ ἐντὸς αὐτῆς ἀκόμη τῆς σχολῆς αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν βαθύνῃ αὐτὴν ἀκόμη περισσότερο. Τὴν ἀπόδειξιν τοῦ τοιούτου θὰ μᾶς δώσῃ ἡ ἀκριβὴς βάσανος τῶν ἀντιρρήσεων.

Πρῶτον ἐπὶ τίνων κατηγοριῶν ἀντικειμένων ἀνάγκη νὰ ἐκτείνηται ἡ Ἰδέα ; ἡ συνέπεια ἀπαιτεῖ ἀναντιρρήτως ὡς ἀπάντησιν : ἐπὶ παντός ἀντικειμένου τὸ ὁποῖον ἐν γένει ἀποτελεῖ ζήτημα ἐπιστημονικόν. Οὔτε αὐτὸς ὁ νεαρὸς Σωκράτης δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὴν συνέπειαν ταύτην, ὅσον καὶ ἂν τὸ ἐπιθυμῇ. Λιὰ τὸ ἐπιθυμῇ ; Διότι ἐὰν αἱ ἔννοιαι παραλαμβάνονται ἀνεξελέγκτως ἐκ τῆς συνήθους χρήσεως τῆς διανοίας καὶ δὲν σημαίνουσι μεθ' ὁδούς, τότε πράγματι ἡ συνέπεια ἐκείνη μᾶς φέρει εἰς τιν' *ἄβυσθον φλυαρίαν* (130 D). (Ὁ) Παρμένιδης τὸν μέμμεται δριμέως διὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν ταύτην ἐκ φόβου πρὸς τὰς ἀναποφεύκτους συνεπείας· ὅταν θὰ εἶνε ὠριμώτερος τὴν ἡλικίαν, λέγει αὐτῷ, δὲν θὰ φοβεῖται καμμίαν συνέπειαν, οὔτε θὰ τρομάξῃ αὐτὸν οἰονδήποτε φάσμα τοῦ γελοίου.

Μετὰ τοῦτο διεξέρχονται οἱ διαλεγόμενοι τὰς διαφόρους τάξεις τῶν Ἰδεῶν. Ἐπὶ κεφαλῆς εὐρίσκονται ἐκεῖναι αἱ θεμελιώδεις ἔννοιαι περὶ τῶν ὁποίων ἐπραγματεύθη εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ ὁ Ζήνων καὶ αἱ ὁποῖαι θὰ ἀπασχολήσωσιν ἡμᾶς δι' ὅλου τοῦ διαλόγου τούτου : ὁμοιότης, ἀνομοιότης, ἐνότης, πληθὺς, ἀκίνησις, κίνησις, τ. ἔ. ἢ τὰς τῶν ἐννοιῶν τῆς λογικῆς· ταύτην ἀκολουθεῖ ἡ ἀπὸ πολλοῦ γνωστῆ ὁμῆς τῶν ἐννοιῶν τῆς ἠθικῆς ἀντιπροσωπευομένη, ὡς τοσάκις μέχρι τοῦδε, ὑπὸ τῆς σωκρατικῆς τρομίδος τοῦ ὠραίου, ἀγαθοῦ καὶ δικαίου. Ἐπειτα ὅμως ἐπονται συγκεκριμέναι ἔννοιαι : γένη τῆς βιολογίας ὡς : ἄνθρωπος, ἔννοιαι στοιχείων ὡς : πῦρ, ὕδωρ, τέλος καὶ τυχαῖαι ἀκόμη ὕλικαὶ συνθέσεις ἢ μίξεις ὡς : θρόξ, πηλός, ῥύπος—ὀλίγον τι τραχὺς ἐμπαιγμὸς διὰ τὴν παρανοηθεῖσαν «καθαρότητα» τῶν ὡς πράγματα θεωρουμένων Ἰδεῶν—ἐφ' ᾧ καταλαμβάνει τὸν νεαρὸν Σωκράτην ὁ τρόμος ἐκεῖνος πρὸ τῆς «ἄβύθου φλυαρίας» εἰς τὴν ὁποῖαν φοβεῖται μήπως «πνιγῆ». Θὰ ἐπρωτίμῃ ὡς ἐκ τούτου νὰ περιορίσῃ τὰς Ἰδέας ἐπὶ τῶν καθαρῶς ἀφρημένων ἐννοιῶν—ἤρκει μόνον νὰ ἐπέτρεπε τοῦτο ἡ πρὸς ἑαυτὸν συνέπεια.

Ἄλλ' ἡ λογικὴ συνέπεια δὲν δέχεται ὄρους, φέρει δὲ ἡμᾶς εἰς κενὴν φλυαρίαν ἐὰν ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μόνον τὸν διπλασιασμὸν ἐκεῖνον τοῦ εἶναι κατὰ τὸν ὁποῖον πάντα τὰ πράγματα τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν ἔννοιαι, τ. ἔ. αἱ συνήθειαι τῆς γλώσσης ἔννοιαι, ὑπάρχουσιν ἀπαξ μὲν ὡς κε-

χωρισμένον ἀντικείμενον τῆς διανοήσεως ἔπειτα δὲ καὶ ὡς πολλὰ αἰσθητὰ πράγματα. Ἐνῶ τοῦναντίον δὲν ἔχομεν καθόλου κενὴν φλυαρίαν ἂν ἐννοοῦμεν ὅτι ἡ μέθοδος τῶν Ἰδεῶν ἀνάγκη νὰ ἐπεκταθῆ καὶ ἐπὶ ὅλων τῶν κατηγοριῶν ἐπιστημονικῶν προβλημάτων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ὅμως ἀνταποκρίνεται καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν πεποίθησιν τοῦ Πλάτωνος. Εἰς τὰ προγενέστερα συγγράμματα προηγουῖντο κατὰ πολὺ τῶν ἄλλων αἱ ἐννοιαὶ τῆς ἠθικῆς μετὰ τὰς ὁποίας πρῶται αἱ τῶν μαθηματικῶν εἶχον διακριθῆ ὡς ἴδια ὁμάς. Ἀπὸ τοῦ «Θεαιτήτου» καὶ ἐντεῦθεν ἤρχισαν ἐμφανιζόμενα μετ' ἰδιαίτερας βαρύτητος αἱ κυρίως τῆς λογικῆς ἐννοιαὶ, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ὁποίας ὅμως αἱ τῶν μαθηματικῶν δὲν ἀπετέλουν πλέον ἰδιαίτεραν κλάσιν. Ἄλλ' ἤδη ὁ «Φαίδων» ἀπαριθμεῖ παρὰ ταύτας καὶ ἐννοίας τῆς φυσικῆς δηλωτικῆς ποιότητος, ὡς θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ ἐννοίας στοιχείων τὰς ὁποίας πρέπει νὰ νοήσωμεν ὡς δυναμένας ν' ἀναχθῶσιν εἰς ἐννοίας δηλωτικῆς ποιότητος π. χ. πῦρ, ὡς καὶ βραδύτερον εἰς τὸν «Γίμαιον» (δ1 Β κ. ἄ), Ὁ αὐτὸς διάλογος ὁμιλεῖ περὶ καθάρως μορφῆς τῆς ζωῆς, ἀπαριθμοῦνται δὲ καὶ περισσότερον ἀκόμη ὠρισμένα ἐννοιαὶ τοῦ κύκλου τῆς βιολογίας, ὡς ὑγεία, δύναμις, ἀσθένεια, πυρετός. Τὰ βιολογικὰ γένη, ὡς Ἰδέας, πολλάκις ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης ὁ ὅποιος μάλιστα φρονεῖ ὅτι περὶ τούτων πρὸ παντὸς ἀνάγκη νὰ ὑπάρχωσιν Ἰδέαι. Δὲν στεροῦνται δὲ πραγματικῆς τινος αἰτίας οἱ κυνικοὶ ὅταν κατευθύνουσι τὰ σκώμματα αὐτῶν ἐναντίον τῆς «ἰδιότητος ἀνθρώπου» καὶ τῆς «ἰδιότητος ἵπλου»· τοῦλάχιστον εἰς τὸν «Φίληβον» (15 Α) ἴστανται εἰρηνικώτατα πλησίον ἀλλήλων τὸ ὦραϊον, τὸ ἀγαθὸν, ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς. Ἐπιτιμῶν, κατὰ τὸν «Κρατύλον» ἀνάγκη νὰ μὴ στερηθῶσι λογικῆς ὑπάρξεως αἱ ἐννοιαὶ τῆς δράσεως καὶ γενέσεως· πρὸς τὰς ἐννοίας δὲ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας συνδέεται ἡ κλάσις τῶν τεχνικῶν ἐννοιῶν ὁποῖαι ἢ τῆς κερκίδος τοῦ ὑφαντουργοῦ εἰς τὸν «Κρατύλον» καὶ ἢ τῆς κλίνης εἰς τὸ τελευταῖον βιβλίον τῆς «Πολιτείας». Ἡ σχετικὴ μέθοδος κατὰ τὸ πρῶτον ἐκ τῶν δύο συγγραμμάτων εἶνε καταφανῶς ἡ τελεολογικὴ. Πῶς ὅμως εἶνε δυνατόν νὰ διαφύγῃ τὴν κυριαρχίαν τῆς μεθόδου καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ ἐννοιαὶ : θοῖξ, πηλός, ῥύπος, εἰν π. χ. ἔχομεν ὑπ' ὄψιν νόμον τινὰ τῆς χημικῆς συνθέσεως τῶν σωμάτων ; καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἄλλως τε θεωρεῖ δικαίως ὡς ἀξιοσημείωτον παρατήρησιν τινα τοῦ Ἐμπεδοκλέους περὶ ὠρισμένης ἀναλογίας ἐν τῇ μίξει τῶν ὕλων εἰς τὰ ὅστα (ἄρα μεμακρυσμένης προαισθησεως τῆς χημικῆς ἰσοδυναμίας) καὶ θεωρεῖ αὐτὴν ὡς μίαν ἐκ τῶν πρώτων νύξεων τῆς ἰδέας ἑαυτοῦ ἀρχῆς περὶ τῆς «μορφῆς».

Τὸ σφάλμα ἄρα δὲν ἔγκειται εἰς τὴν ἀπεριόριστον ἐπέκτασιν τῆς Ἰδέας ἐπὶ πάντων τῶν εἰδῶν ἐπιστημονικῶν προβλημάτων, ἢ ὁποία ἐπέκτασις τοῦναντίον εἶνε ἀναπόφευκτος λογικῆ ἀνάγκη· ὅποιος ὅμως δὲν ἐννοεῖ αὐτὴν ὡς εὔρυσιν μιᾶς μεθόδου ἐπὶ ὅλων τῶν κατηγοριῶν ἐπιστη-

μονικῶν ζητημάτων, ἀλλ' ὡς κενὸν διπλασιασμὸν τῶν δεδομένων πραγμάτων τῆς κοινῆς παραστάσεως, αὐτὸς δὲν ἔχει καμμίαν ἐλπίδα νὰ σωθῆ ἅπὸ τὴν «ἄβυσθον φλαριάαν». Οὕτω νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸν πλεόν τοῦ δέοντος σύντομον συλλογισμόν.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν καὶ κυρίως στρέφονται αἱ ἀντιρρήσεις ἐναντίον τῆς μεθ' ἑξ ἑως τῶν πραγμάτων τῆς κείρας εἰς τὰς Ἰδέας. Ὡς γνωστὸν ἰδιαιτέρως ἐνδιέτριψεν εἰς τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης ¹⁾ ὅτι τ. ἔ. ὁ Πλάτων καὶ οἱ τῆς σχολῆς αὐτοῦ ἀφῆκαν εἰς ἄλλους τὴν φροντίδα νὰ ἐρευνήσωσι τὴν ἀκριβῶς σημαίνει ἡ μεθέξις. Εἰς τὸν «Φαίδωνα» καθωρίσθη τοῦτο μετ' ἀκριβείας δικαστικῶν ἐγγράφων. Ἡ μεθέξις σημαίνει τὴν πρᾶξιν τῆς ἀποδόσεως κατηγορουμένου τινὸς καὶ μάλιστα τοιαύτην βεβαιομένην διὰ τῆς μεθόδου τῆς συναγωγῆς, διὰ τῆς θεμελιώσεως τῶν συμπερισμῶν ἐπὶ προϋποθέσεων ἀναδρομικῶς μέχρι τῶν ἀληθῶν τελευταίων προϋποθέσεων, τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν ἢ principia. Βεβαίως ἡ λέξις μεθέξις εἶνε ἔκφρασις μεταφορική, ὅπως ἄλλως τε καὶ πᾶσα γλωσσικὴ ἔκφρασις καθαρῶς νοητῶν σχέσεων εἶνε κατ' ἀνάγκην μεταφορική. Κατὰ γοῖμια λαμβανόμενῃ δὲ ἐσήμαινε σχέσιν ὑπάρχουσαν μεταξὺ πραγμάτων, καὶ οὕτω δὲ ἐρμηνεύσει αὐτὴν ὁποῖος μόνον ὡς πράγματα δύναται νὰ φαντασθῆ τὰς Ἰδέας. Αὕτη ἀκριβῶς ἡ ἐντίληψις τῆς μεθέξεως ὡς πραγματοειδοῦς σχέσεως μεταξὺ δύο εἰδῶν πραγμάτων εἶνε ἡ τελείως κατασυντριβομένη ὑπὸ τῆς κριτικῆς τοῦ Παρμενίδου. Ὁ δὲ Σωκράτης μένων ἐντελῶς ἄωκλος ἀπέναντι τῆς κριτικῆς ταύτης ἀποδεικνύει ὅτι ἀκριβῶς τοιαύτην πραγματοειδῆ σχέσιν ἐνόμιζεν ὅτι ἐσήμαινε ἡ μεθέξις.

α) Τὸ ὄραϊον, τὸ μέγα κτλ. εἶνε ὄραϊον, μέγα κτλ. διὰ τῆς μεθέξεως εἰς τὰς ἐννοίας τοῦ ὄραϊου, μεγάλου κτλ. Πῶς δηλαδὴ, λ α μ β ἄ ν ε ι ἔ ν ἔ κ α σ τ ο ν τ ὸ ἄ ν ἤ κ ο ν εἰς αὐτὸ μέρους; ἢ μήπως ἕκαστον λαμβάνει τὸ ὅλον; Τὸ ὅλον τοῦτο δὲ εὐρίσκετο τότε εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν πολλῶν τὰ ὅποια μετέχουσιν αὐτοῦ; δὲ ἦτο ἄρα ἀνάγκη, εἰς τὰ πολλὰ ταῦτα τὰ ὅποια εἶνε βεβαίως ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένα, νὰ εὐρίσκειται ταῦτοχρόνως καὶ ὡς ἓν καὶ ταῦτόν, νὰ εἶνε ἄρα κεχωρισμένον τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ του.

Ὁ Σωκράτης προσπαθεῖ κατ' ἀρχάς, ὄχι ἄνευ ἐπιτηδειότητος, νὰ ἀποκρούσῃ τὴν ἐπίθεσιν διὰ τῆς παρομοιώσεως πρὸς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας τὸ ὅποῖον εἰς πολλὰ μέρη ταῦτοχρόνως εὐρισκόμενον παρῆμει πινταχοῦ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ χωρὶς αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ νὰ κατατμηθῆ οὔτε νὰ χωρισθῆ. Θὰ ἠδύνατο μάλιστα νὰ εἴπῃ καὶ ἀκόμη περισσότερον: ὅτι πινταχοῦ εὐρίσκεται δλόκληρον διότι ὅπου εἶνε ἡμέρα ἐκεῖ εἶνε καθ' ὅλοκληρίαν ἡμέρα. Οὕτω ἔχουσι γενικῶς τὰ πράγματα ἐπὶ ποιότητων ἢ ταυτότητος τῆς ποιότητος δὲν παραβλάπτεται ὑπὸ τῆς κατὰ χώρον ἐπεκτάσεως.

¹⁾ Καὶ ὁ τελευταῖος περὶ Πλάτωνος συγγραμμῆς ἀντιγράφη αὐτὸν ἐν ταύτῃ πιστῶς (Gomperz σελ. 821)

Ἄλλ' οὐδὲ κἄν μέχρι τοῦ σημείου τούτου φθάνει ἢ περὶ τῆς Ἰδέας ἀποψις τὴν ὅποιαν ἀντιπροσωπεύει ὁ Σωκράτης· κατ' αὐτὸν ἢ Ἰδέα εἶνε ἀπλούστατα πράγμα. Καθὸ δὲ πρᾶγμα εἶνε ἀνάγκη νὰ νοηθῆ ὄχι μόνον ὡς κατὰ ποιότητα ἀλλὰ τοῦλάχιστον καὶ ὡς κατὰ ποσότητα καθωρισμένον τι, κατὰ συνέπειαν ὡς τι διαιετόν. Διὰ τοῦτο δὲν κατορθώνει νὰ ἐπιμείνη εἰς τὴν ὀρθὴν αὐτοῦ προαίσθησιν, ἀλλ' ἐγκαταλείπει αὐτὴν ἀμέσως μόλις ὁ Παρμενίδης ἀπαντήσῃ εἰς αὐτὸν διὰ νέας εἰς τὴν ποσότητα ἐπανερχομένης παρρησιώσεως· φαίνεται ὅτι φαντάζεσθαι τὸ «ἓν ἐν τοῖς πολλοῖς» ὡς σκηθὴν τεταμένην ὑπεράνω πολλῶν ἀνθρώπων· αὕτη ὅμως δὲν εὐρίσκεται ὁλόκληρος ὑπεράνω ἑνὸς ἑκάστου ἀλλ' εἰς ἕκαστον ἀντιστοιχεῖ μόνον ἓν μέρος αὐτῆς. Εἰς τοῦτο δὲν γνωρίζει τι νὰ ἀπαντήσῃ ὁ Σωκράτης καὶ συνεπῶς περιπίπτει εἰς τὴν προηγουμένην ἀντίρρησιν.

Τὸ παρόλογον τοῦ πράγματος ἀυξάνει ἀκόμη περισσότερον ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν τῶν σημαινουσῶν ποσότητα, ὡς παραδειγμάτων τῆς Ἰδέας· ἴσον, μεγαλειότερον, μικρότερον. Ἐὰν φαντασθῶμεν τὸ μεγαλειότερον, μικρότερον, κτλ, πάλιν ὡς ἓν τι μεγαλειότερον, μικρότερον, κτλ, τότε θὰ εἶνε π.χ. ἓν μέρος τοῦ ἴσου ὄχι πλέον ἴσον ἀλλὰ μικρότερον καὶ κατ' ἑξῆς. Οὔτε κἄν ἐναντίον τῆς ἀρκετὰ σοφιστικῆς ταύτης εἰς τὸ ἄτοπον ἀπαγωγῆς εἶνε εἰς θέσιν νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν ὁ Σωκράτης.

Θὰ εἶχε δὲ τελείως ἐξαντληθῆ ὅλη του ἢ σοφία ἐὰν αὐτὸς οὗτος ὁ Παρμενίδης δὲν τὸν ἐπανερέρεν ἐπὶ ὀρθοτέρας ὁδοῦ. Ὑπενθυμίζει εἰς αὐτὸν πόθεν προῆλθεν ἢ ἐνότης τῆς Ἰδέας καὶ τί ἀρχικῶς ἐσήμαινε. Ἐσήμαινε τὸ ἐνιαῖον τοῦ συνειδότος. Σημαίνει τὴν ἐνότητα ἢ ὅποια παρῆγεται ἐν ἡμῖν ὅταν προσβλέποντες τὰ πολλὰ γινώσκωμεν ταῦτα ἐν τῇ μιᾷ ἐκείνῃ «ἀπόψει» ὡς ἓν ὁρισμένον. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον βλέπομεν αὐτὰ διὰ τῆς «ψυχῆς», τ. ἔ. τὴν θεάν (*ιδέαν*) ἢ τὴν ἀποψιν ταύτην παρουσιάζει τὸ ἀντικείμενον μόνον εἰς τὸ γινώσκον συνειδός.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης εὐκολώτατα ἦτο δυνατόν νὰ διαλυθῶσιν ὅλοι οἱ προηγηθέντες ἐνδοιασμοί. Τὸ ἐνιαῖον τοῦλάχιστον τοῦ συνειδότος δὲν εἶνε ἀντικείμενον ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῶσι ἐννοιαὶ ὡς ἢ τοῦ ὅλου καὶ τοῦ μέρους. Ἡ ἀρχέγονος σχέσις ἢ ὅποια εἶνε ἢ βᾶσις πάσης ἐννοίας, καὶ τῆς τοῦ ὅλου καὶ τοῦ μέρους, δὲν δύναται νὰ μετρηθῆ διὰ ἐννοιῶν αἱ ὅποια ἐπ' αὐτῆς τὸ πρῶτον θὰ στηριχθῶσιν. Ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον εἶνε τὸ τελευταῖον διὰ τὴν συνείδησιν ἀνάγκη νὰ εἶνε τοιοῦτον καὶ διὰ τὴν γνῶσιν.

Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἢ ῥοπή πρὸς τὸ νὰ θεωρῆ τις τὰ πάντα ὡς ὕλικα πράγματα προκαλεῖ νέας συγχύσεις. Ἀρκεῖ νὰ φαντασθῶμεν τὸ «βλέπειν» τοῦτο τὴν ἀφρημένην ἐνότητα ἐν εἶδει ὕλικῆς ὁράσεως, τὴν οὕτω ὁραθεῖσαν ἐνότητα ἐν εἶδει ὁρατοῦ ἀντικειμένου — τὴν δὲ μεταφορικὴν ἔκφρασιν τῆς ὁράσεως δὲν ἀπέφυγεν, ὡς γνωστόν, ὁ Πλάτων, καίτοι εἰς τὴν καθάραν συνείδησιν ἠρνήθη ἴδιον ὄργανον — καὶ ἀμέσως χάνεται πᾶσα

ἐμβριθεστέρα κατανόησις τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου ἐνομίσαμεν ὅτι ἀπεκτήσαμεν.

Τὴν νέαν ταύτην εἰς πρᾶγμα μετατροπὴν τῆς Ἰδέας θίγει ἡ ἐπομένη ἀντίρρησης.

β) Ἐὰν τὸ μέγα (ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον ὅλα τὰ μεγάλα πράγματα συμφωνοῦσι) καὶ τὰ μεγάλα πράγματα θεωρηθῶσιν ὡς δύο εἰδῶν πράγματα μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐκ νέου παρατηρεῖται σχέσις τις συμφωνίας, εἶνε πάλιν ἀνάγκη νὰ ὑπάρξῃ ἀνωτέρα τις ἐνότης ἀπόψεως ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἀμφοτέρω νὰ ἐνοῦνται, καὶ οὕτω ἐπ' ἄπειρον, ἀφοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ἡ ἀνωτέρα ἐνότης θὰ ἀντιτίθεται ὡς νέον πρᾶγμα εἰς τὰ προηγούμενα πράγματα.

Ἐνταῦθα ἔχομεν ἐκ νέου ἐν ὀξυτάτῃ μορφῇ τὸ γνωστὸν ἐπιχείρημα τοῦ «τρίτου ἀνθρώπου» τὸ ὁποῖον εἰς τὸ τελευταῖον βιβλίον τῆς «Πολιτείας» μεθ' ὑπερόχου εἰρωνείας ἀπέκρουσεν ὁ Πλάτων. (Ὁ Ἀριστοτέλης προὑποθέτει αὐτὸ διαρκῶς ὡς πασίγνωστον· ὡς πρῶτος προβαλὼν αὐτὸ θεωρεῖται ὁ μεγαρικός Πολύξενος, μαθητὴς τοῦ Βρούσσου (κατὰ σημείωσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξ Ἀφροδισιάδος εἰς τὴν Μεταφυσικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους I 9). Τὸ ἐπιχείρημα εἶνε ἀναπόφευκτον διὰ πάντα ὁ ὁποῖος δὲν κατηνόησε σαφῶς ὅτι ἡ ἐνότης ἐν τῇ διανοήσει ὡς λειτουργία ἀποτελεῖ διὰ τὸν Πλάτωνα τὴν τελευταίαν ἐκείνην προϋπόθεσιν τῆς γνώσεως ἢ ὁποία τίποτε ἀπολύτως δὲν δύναται νὰ θέσῃ πρὸ αὐτῆς, διότι πέραν ἐκείνου ἐν τῷ ὁποίῳ ἔχει τὰς ῥίζας αὐτοῦ ἐν γένει τὸ διανοεῖσθαι καίει πᾶσα διανόησις.

γ) Ἀκριβῶς ὅμως τοῦτο δὲν ἠννόησεν ὁ Σωκράτης δι' ὃ καὶ προσπαθεῖ νὰ εὔρη τελευταίαν διέξοδον διὰ νὰ διαφύγῃ τὴν ἀντίρρησην· προβάλλει τ. ἔ. τὴν τελείαν ὑποκειμενικότητα τῆς Ἰδέας. Ἡ Ἰδέα, κατὰ ταῦτα εἶνε ἀπλοῦν διανόημα καὶ δὲν ἔχει ἄλλη νῦν ὑπαρξιν εἰ μὴ μόνον ἐν τῇ συνειδήσει ἢ ὁποία διανοεῖται αὐτήν, οὕτω δὲ δύναται νὰ διατηρήσῃ ἀπρόσβλητον τὴν ἐνότητα αὐτῆς.

Ὅπως οὖν ἀποτελεῖ τοῦτο ἱκανὴν πρόοδον διότι δὲν τίθενται πλέον ἐν ἴση μοίρᾳ ἡ ἐνότης, καὶ τοιαύτη εἶνε μόνον τὸ συνειδός, καὶ τὰ ἔξωτερικὰ πράγματα· τοῦναντίον μάλιστα ἐκείνη πρόκειται νὰ παραστήσῃ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ὅλα τὰ ἀντικείμενα, ἐκεῖνο ὡς πρὸς τὸ ὁποῖον ταῦτα εἶνε ἀντικείμενα.

Ἄλλὰ πάλιν ἀποδίδεται εἰς τὰς Ἰδέας ἰδία καὶ μάλιστα πολλὰ πλοῦς ὑπαρξίς, τοὔτέστιν εἰς τὰ πολλὰ «συνειδότα» (ἐν ψυχαῖς) ὡς θὰ ἔλεγον οἱ σημερινοὶ ψυχολογοῦντες γνωσεολόγοι, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ ζητηθῇ αἴτη ἐν τῷ «συνειδότι» ἐν γένει, τ. ἔ. ἐν τῇ μεθόδῳ τῆς ἐνώσεως τοῦ πολλαπλοῦ. Κατὰ τὸν τρόπον ἐκεῖνον τὰ πᾶν μεταβάλλεται εἰς διανοήματα, μάλιστα

εἰς τὸ διανοεῖσθαι (διότι ὅ,τι διανοεῖται τις ὑπάρχει μόνον ἐν τῇ διανοίᾳ) ὑπάρχει δὲ κίνδυνος μήπως μία ψυχολογικὴ ἰδεοκρατία κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Berkeley ἐκτοπίσῃ τὴν «νοητὴν» (Tauszendentale) τοιαύτην τ. ἔ. τὴν μεθοδολογικὴν ἢ ὅποια μόνη εἶνε ἡ τοῦ Πλάτωνος. Ὅ,τι διανοήθη τις βεβαίως ὑπάρχει, ἀλλὰ μόνον ἐν τῇ διανοίᾳ, ὡς διανόημα, ὡς διανόησις, ἄρα: μόνον τὸ διανοεῖσθαι ὑπάρχει. Περὶ τούτου ὅμως ὁμολογεῖ αὐτὸς ὁ Σωκράτης, ὅτι δὲν «εἶνε λογικόν» ἀφοῦ ὁ Παρμενίδης ὑπέμνησεν εἰς αὐτὸν ὅτι ὅ,τι διανοεῖται τις τὸ διανοεῖται ὡς ἀντικείμενον καὶ οὐχὶ ὡς μὴ ἀντικείμενον.

Πράγματι δὲν διατρέχει ἡ Ἰδέα τοῦ Πλάτωνος τὸν κίνδυνον τοῦ ὑποκειμενισμοῦ διότι οὐδενὸς εἴδους ὑπαρξίν, οὔτε αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν διανοουμένων «συνειδόντων» ἐπιτρέπεται ἢ δύναται ν' ἀναγνωρίσῃ ὡς προγενεστέρως αὐτῆς ἢ ὡς μέθοδος ἐννοουμένη Ἰδέα. Ἡ μέθοδος εἶνε κυρίαρχος ἐν τῇ μεθοδικῇ δὲ διαμορφώσει τῆς γνώσεως τίποτε ἄλλο δὲν εἶνε δυνατόν νὰ προηγηθῇ αὐτῆς. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν «βεβαιότητα τῆς βάσεως» ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀδιασείστως στηρίζεται (Φαίδ. 101 D) καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐξασφαλίζει ἑαυτὴν (Πολιτ. 533 C). Οὕτω ἀποκρούεται ἡ ὑποκειμενικὴ ἀποψις τῆς Ἰδέας, ἐπιβεβαιοῦται δὲ οὐχὶ μόνον ἡ ἀντικειμενικὴ ὄσπον ἢ ἀντικειμενοποιούσα (ἢ τὸ ἀντικείμενον θέτουσα) σημασία αὐτῆς.

δ) Ἄλλ' ὁ Σωκράτης μόλις καὶ μετὰ βίας διαφυγὼν τὴν Χάρουβδιν τοῦ ὑποκειμενισμοῦ, περιπίπτει ἀναποφεύκτως ἐκ νέου εἰς τὴν Σκύλλαν τοῦ ἐσφαλμένου ἀντικειμενισμοῦ, τῆς ἀκρίβειας εἰς πράγματα μετατροπῆς τῶν Ἰδεῶν. Ἀναμνησκαται ὅτι αἱ Ἰδέαι ἴστανται ὡς «ὑποδείγματα» τῶν πραγμάτων «ἐν τῇ φύσει» καὶ ὅτι τὸ μετέχειν πρέπει νὰ σημαίνῃ ὅτι τὰ πράγματα ὁμοιάζουσιν πρὸς τὰ ὑποδείγματα ταῦτα. Ἐναντίον τῆς γνώμης ταύτης ὅμως ἐγείρεται ἀμέσως πάλιν τὸ ἐπιχείρημα τοῦ «τρίτου ἀνθρώπου». Τὸ πόρισμα διαινουῦται λίαν σαφῶς τὴν φορὰν ταύτην: τὸ μετέχειν δὲν δύναται νὰ σημαίνῃ ὁμοιάζειν (ὡς μεταξύ πραγμάτων) ἀλλ' ἀνάγκη νὰ ἀναζητήσωμεν ἄλλην τινα ἐξήγησιν (*ἀλλά τι ἄλλο δεῖ ζητεῖν*, 133 A).

Ἄλλ' ἄρα γε δὲν καθώρισεν αὐτὸς οὗτος ὁ Πλάτων ἐπανειλημένως οὕτω τὴν σχέσιν τῆς Ἰδέας πρὸς τὸ φαινόμενον;—Βεβαίως, ἐκτὸς τῶν ἄλλων μεταφορικῶν ἐκφράσεων μετεχειρίσθη καὶ ταύτην, ἠρομήνευσεν ὅμως αὐτὴν, καὶ τοῦτο ἔπρεπε νὰ εἶνε ἀρκετόν. Ἐκεῖνος βεβαίως ὁ ὁποῖος ἐνταῦθα θὰ προσεκολλᾷτο μόνον εἰς τὰς λέξεις ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ δυσανασχετῇ διότι ὁ Πλάτων ἀπέκρουσε μὲν τὴν ἐξήγησιν τῆς ὁμοιότητος οὐδὲν ὅμως εἰς ἀντικατάστασιν αὐτῆς προέτεινε. Νομίζω ὅτι ταύτην ἀκριβῶς τὴν λέξιν ἔχει κατὰ νοῦν ὁ Ἀριστοτέλης ὅταν ὀργισμένος ἐκφράζεται ἐναντίον τοῦ Πλάτωνος λέγων ὅτι ἀφῆκεν εἰς ἄλλους τὴν φροντίδα νὰ ἀναζητήσωσι τί ἀκριβῶς εἶνε τὸ μετέχειν ἐὰν τοῦτο δὲν σημαίνει ὁμοιάζειν (*Μεταφ. Γ 987 b 14, ἀφείσαν ἐν κοινῷ ζητεῖν*). Ὁ Πλάτων ἐνό-

μισε φυσικῶ τῷ λόγῳ ὅτι εἶπε τοῦτο ἀρκετὰ εἰς τὸν «Φαίδωνα», ὅσαδήποτε δὲ καὶ ἂν ἔλεγε θὰ ἦσαν περιττὰ δι' ἐλεῖνον ὁ ὅποιος ἐκεῖ δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀκούσῃ.

Ἦδη φθάνομεν εἰς τὴν τριτὴν, τὴν καὶ σοβαρωτέραν, ἐναντίον τῆς περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίας ἀντίρρησην ἢ ὁποῖα ταῦτοχρόνως θὰ φέρει ἡμῶς εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐρεῦνης. Ἐὰν σκοπὸς τοῦ Πλάτωνος ἦτο μόνον νὰ ἀποκρούσῃ τὰς χονδροειδεῖς ταύτας παρεξηγήσεις τῆς περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρία· αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ ἡμῶς εἰς τὰς προτέρας περὶ ταύτης σαφεῖς αὐτοῦ ἐξηγήσεις, θὰ ἐξήρκουν αἱ μέχρι τοῦδε ἀντιρρήσεις. Ἄλλ' ἐπρόκειτο νὰ ἀποφραχθῇ καὶ αὐτὴ ἡ πηγὴ τῆς πλάνης, ν' ἀναπτυχθῇ δὲ ταῦτοχρόνως ἡ θεωρία κατὰ μίαν ἀκόμη βαθμίδα καὶ μάλιστα πρὸς καταύθυνσιν πρὸς τὴν ὁποῖαν μέχρι τῆς στιγμῆς δὲν εἶχε πλήρως ἀναπτυχθῆ. Αἱ μέχρι τοῦδε ἐγεγνησάμενοι δυσχέρεια εἶνε τῶντι παιδιῶ παραβαλλόμενα πρὸς τὴν ἀληθῆ πολὺ βαθύτερον κειμένην δυσχέρειαν τὴν ὁποῖαν ὁ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ νεαροῦ Σωκράτους ἀπαρκῶς τιμωρηθεὶς ἀντίπαλος οὐδὲ κἄν προησθάνετο, τῆς ὁποίας ὅμως τὸ βίρος αἰσθάνεται αὐτὸς ὁ Πλάτων ὅτι τὸν πιέζει: πῶς τ. ἔ. θὰ ὑπαχθῇ εἰς τὴν μέθοδον τῶν Ἰδεῶν ὁ κόσμος τῆς πείρας ἐν ὅλῃ τῇ ἀπεριορίστῳ αὐτοῦ σχετικότητι. Ῥητῶς ἀναφέρεται αὕτη ὡς ἡ κατὰ πολὺ μεγαλειτέρα δυσχέρεια: ἀνίγκη εὐρυτάτων καὶ πόρρο ἀνατρεχουσῶν ἐρευνῶν διὰ νὰ ὑπερνικηθῇ αὕτη (133 B), πάντως ὅμως θεωρεῖται ὡς δυναμένη κατ' ἐαυτὴν νὰ ὑπερνικηθῇ. Εἰς τὸ τέλος τῆς κριτικῆς ταύτης ἀναλύσεως (135 C) διὰ τῶν ἰσχυροτάτων ἐκφράσεων ἐπικυροῦται τὸ ὅτι εἶνε ἀπαραιτήτως ἀναγκαία ἡ Ἰδέα εἰν πρόκειται νὰ μὴ ἀνατριπῇ σύμπασα ἡ διαλεκτικὴ μέθοδος· εἰν δὲ ὁ νεαρὸς Σωκράτης οὐδὲν εἶνε φυσικὰ εἰς θέσιν ν' ἀποκριθῇ εἰς τὴν ἀντίρρησην ταύτην, ἀποδοτέον τοῦτο εἰς τὴν ἀτελῆ αὐτοῦ διαλεκτικὴν παιδείαν. Καὶ τῶντι πῶς εἶνε δυνατόν νὰ θυσιάσωμεν τὴν Ἰδέαν ἀφοῦ ἡ Ἰδέα σημαίνει τὴν σύνδεσιν τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον, τὴν τεθεμελιωμένην σύνδεσιν; Τὸ νὰ θυσιάσωμεν αὐτὴν θὰ ἦτο ἰσοδύναμον πρὸς τὸ νὰ παύσωμεν νὰ κρίνωμεν, νὰ κρίνωμεν βασίμως καὶ ἐν γένει νὰ σκεπτόμεθα ἐπιστημονικῶς.

Ὅπωςδήποτε ὅμως φαίνεται ἀρκούντως δυσχερὲς πῶς αἱ ἔννοιαι τοῦ καθαροῦ διαλογισμοῦ καθιστῶσι δυνατὴν κρίσιν ἔχουσαν ἀντικειμενικὸν περιεχόμενον. Ἡ δυσχέρεια μάλιστα εἶνε διττὴ: Πρῶτον: ἡ καθαρὰ γνῶσις ἀναφέρεται μόνον εἰς τὰ καθαρὰ ἀντικείμενα, ἢ ἐμπειρικὴ εἰς τὰ τῆς πείρας. Μόνον ὅμως τὰ τελευταῖα ταῦτα εἶνε δεδομένα εἰς ἡμᾶς, μόνον ταῦτα «ἔχομεν» ἢ εἶνε «παρ' ἡμῶν» (ἐν ἡμῶν 133 C, παρ' ἡμῶν D, οὔτε ἔχομεν οὔτε παρ' ἡμῶν οἷον τε εἶναι 134 B, καὶ ἤδη ἐν 130 B χωρὶς ἧς ἡμεῖς ἔχομεν τὸ ἐν ἡμῶν χρησιμοποιεῖται ὁμοίως καὶ εἰς τὸν «Φαίδωνα» 102 B, 193 B). Ἄρα: οὐδ' αὖ μὲν ἔχομεν τὰ καθαρὰ ἀντικείμενα τῆς διανοήσεως, οὐδ' ὅμως εἶνε

δεδομένα εἰς ἡμᾶς, διότι εἴαν ἦσαν δεδομένα θὰ ἦσαν αὐτοδικαίως ἀντικείμενα τῆς πείρας καὶ ὄχι πλέον καθαρὰ. Δεύτερον: καὶ εἴαν ἀκόμη εἴχομεν αὐτά, καὶ εἴαν ἀκόμη ἐθεωροῦμεν ὅτι μόνος αὐτὸς ὁ Θεὸς δυνα-
ται νὰ τὰ ἔχη, πάλιν ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν ἦτο ὁ ταῦτα κατέχων θὰ ἠδύ-
νατο δι' αὐτῶν μόνον τὰ καθαρὰ ἀντικείμενα νὰ γινώσκῃ ὄχι ὅμως
καὶ τὰ τῆς πείρας εἰς τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστόν, ὁ καθαρὸς διαλογι-
σμὸς ὡς τοιοῦτος οὐδόπως ἀναφέρεται. Βεβαίως εἶνε τοῦτο σοβαρωτάτη
ἀντίρρησης καὶ μάλιστα τοιαύτη ὥστε νὰ μὴ ἀφορᾷ μόνον τὴν παρανοη-
θεΐσαν περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίαν.

Λοιπὸν πρῶτον: πῶς ἔχομεν ἐν γένει τὰς καθαρὰς θεμελιώδεις
ἐννοίας; πῶς ἐξασφαλίζομεν αὐτὰς εἰς ἡμᾶς ἀφοῦ, ὡς γνωστόν, ἡμεῖς ἔχο-
μεν μόνον τὴν πείραν, αἷτια δὲ δὲν εἶνε ἀντικείμενα τῆς πείρας; Πῶς εἶνε
ἐν ἀρχῇ δυνατόν δι' ἡμᾶς οἱ ὁποῖοι μόνην τὴν πείραν ἔχομεν; Διὰ νὰ
ἀποινήσωμεν εἰς ταῦτα ἀρκεῖ νὰ ὑποδείξωμεν ἀκριβῶς ἐκεῖνον τὸν τρόπον
ἐνεργείας τὸν ὁποῖον σημαίνει ἡ Ἰδέα: τὴν μέθοδον τοῦτέστι τῆς σ υ ν -
α γ ω γ ῆ ς. Ἡ συναγωγή μᾶς δεικνύει τὴν ὁδὸν τῆς βεβαιώσεως τῶν
θεμελιωδῶν ἐννοιῶν ἢ ἐπαυχία τῆς συναγωγῆς εἶνε ἡ βάσανος, ἡ μόνη
δυνατὴ ἀλλὰ τελείως ἐπαρκῆς βάσανος, ὅτι ἔχομεν τὰς ὀρθὰς θεμελιώδεις
ἐννοίας. Ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν ἀποκτῶμεν αὐτὰς διὰ μᾶς. Καθ' ὅσον προο-
δεύουσιν αἱ ἐπιστῆμαι εἴμεθα καὶ ἡμεῖς εἰς θέσιν νὰ κατανοῶμεν ἀκόμη
περισσότερον τὰς θεμελιώδεις ἐννοίας, ὅσον δὲ στενώτερον ἀναφέρονται
αὐταὶ εἰς τὴν πείραν καὶ εἰσάγονται ἐν αὐτῇ κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ γνῶ-
σις αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐμπειρικῶν ἐπιστημῶν. Ὑπὸ
τὸ πνεῦμα τοῦτο δὲν θὰ ἦτο παρίλυγον νὰ ὀμιλῶμεν περὶ ἐμπειρικῆς
γνώσεως τοῦ ἀρχιῶν.

Ῥιζικώτερον ὅμως εἶνε τὸ ἄλλο ζήτημα: δεδομένου ὅτι ἔχομεν τὸ ἀ-
ρχιῶν πῶς θὰ ἦτο ποτὲ δυνατόν δι' αὐτοῦ νὰ συλλάβωμεν τὸ ἀντικείμε-
νον τῆς πείρας τὸ ὁποῖον—σημειωτέον ὅτι οὐδέποτε μέχρι τοῦδε εἶχε
τοῦτο λεχθῆ μετὰ τσαύτης σαφηνείας—ἀποτελεῖ τὸ ἀληθὲς ἡμῶν
πρόβλημα, τὸ χ τῆς ἐξισώσεως τῆς ἡμετέρας γνώσεως;

Ἰδὴ εἰς αὐτὸ τὸ γεγονός ὅτι ἐγείρεται τὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ εἰς τὴν
ἔμφασιν μὲ τὴν ὁποίαν τίθεται καὶ φέρεται εἰς τὴν συνείδησιν ἡμῶν ὡς
ἀποτελοῦν τὸ μεγαλύτερον βᾶρος τὸ ὁποῖον πᾶζει τὴν περὶ τῶν Ἰδεῶν
θεωρίαν, ἀναγνωρίζομεν σπουδαίαν πρόοδον τοῦ «Παρμενίδου» πέραν
ἄλλων τῶν μέχρι τοῦδε συγγραμμάτων. Δι' αὐτοῦ διανοίγεται ἐντελῶς νέα
ὁδός. Ἡ πείρα, διὰ πρώτην φοράν παρὰ Πλάτωνι, ἔρητῶς διατυπῶνται
ἐνταῦθα ὡς ἴδιον χαρακτῆρα ἔχον εἰδὸς γνώσεως καὶ μάλιστα ὡς
τὸ μόνον κυρίως ἐνδιαφέρον ἡμᾶς. Καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ Ἰδέα δὲν
θὰ δυνηθῆ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ὑποστηρίξῃ ἑαυτὴν εἰμὴ μόνον ἐφ' ἅσον
θὰ εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἀποδείξῃ ἑαυτὴν ἱκανὴν διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς
βάσις «τοῦ δυνατοῦ» τ. ἔ. ὡς μεθ' ὀδικῆς θεμελίωσις τῆς πεί-

ρας. Οὕτω μόνον θὰ ἔχει ὑπερνικηθῆ ἠϊκιῶς καὶ ἄπαξ διὰ παντὸς ὁ ἐσφαλμένος χωρισμὸς τῆς Ἰδέας: ἢ ἀπὸ τῆς πείρας, τ. ἔ. ἀπὸ τοῦ ἔργου τοῦ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν δυνατήν, κεχωρισμένη Ἰδέα θὰ παύσει νὰ ἀποτελῇ, ἀκριβῶς διὰ τοῦ χωρισμοῦ, ἀντικείμενον ἐνδιαφέρον τὴν ἡμετέραν γνώσιν ἢ ὁποῖα καὶ μόνη, κατ' οὐσίαν, εἶνε τὸ κύριον δι' ἡμᾶς ζήτημα.

Οὕτω διανοίγεται ἐνταῦθα εὐρὺς ὁρίζων ὁ ὁποῖος θὰ ἐκέκτητο μεγάλην σπουδαιότητα καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ἀκόμη δὲν ἦτο ὁ Πλάτων εἰς θέσιν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν νέαν αὐτοῦ προαίρεσιν. Ἀπομένει νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον ἐπραγματοποίησεν αὐτήν.

Ἀκριβῶς δὲ τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ θέμα διὰ τὸ δεύτερον καὶ κύριον μέρος τοῦ ὁποίου πάντα τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα ἀπετέλουν μόνον τὴν προανίκρουσμα. Ἡ πλάνη τῶν ἐλεατῶν ὡς καὶ ἡ τῆς παρανοηθείσης περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίας, ἢ θέτουσα ἀπέναντι ἀλλήλων Ἰδέαν καὶ ἀντικείμενον τῆς πείρας ὡς δύο κλάσεις ἀντικείμενον, ζητοῦσα κατόπιν μεταξὺ αὐτῶν σχέσιν τινὰ ὡς μεταξὺ πραγμάτων, ἢ μεσιζόν τι, νῦν τὸ πρῶτον τελείως ἐκριζοῦται, ὄχι ἀπλῶς ἀπαγωγικῶς διὰ τοῦ παραλόγου τῶν συνεπειῶν ἀποκρουομένη, ἀλλ' ἀποδεικνυομένου πῶς ἡ Ἰδέα ἔχει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς θετικὴν σχέσιν πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς πείρας, πῶς τ. ἔ. οὐδὲ κἂν ἐπιτρέπεται νὰ φαντασθῶμεν αὐτὴν κεχωρισμένην ταύτης· ἐν ταύτῃ δὲ (τῇ πείρᾳ) δὲν εἶνε δυνατόν νὰ φαντασθῶμεν αὐτὴν ὡς πρᾶγμα ἢ ἀντικείμενον, ἀλλὰ μόνον ὡς μέθοδον ἢ ὁποῖα τὸ πρῶτον καίμιστα δυνατὰ πάντα τὰ ἀντικείμενα. Ταῦτοχρόνως θὰ ἔχει ἤδη λυθῆ τελείως καὶ τὸ ζήτημα τῆς μεθέξεως. Δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ ὑποδείξωμεν τὴν μέθοδον τῆς συναγωγῆς, ἀνάγκη νὰ καταδείξωμεν ἐπίσης πῶς διὰ τῆς μεθόδου ταύτης εἴμεθα πράγματι εἰς θέσιν νὰ ἀποκτήσωμεν τὸ γ τῆς ἡμετέρας γνώσεως δηλαδὴ τὸ ἀντικείμενον τῆς πείρας.

Καὶ ἤδη ἐπιλαμβανόμεθα τῆς κυρίας ἐρεῦνης.

Μέρος δεύτερον. Ἡ περὶ πείρας θεωρία τοῦ Πλάτωνος.

Σκοπὸς καὶ διάταξις.

Κατὰ τύπον μὲν παρουσιάζεται ἡ μεγάλη αὕτη ἐρευνα ὡς ἄσκησις εἰς τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον· οὐχ ἦττον ὅμως ἀποτελεῖ τὴν ἄσκησιν ἄνευ τῆς ὁποίας οὔτε ὁ Σωκράτης οὔτε ἄλλος τις θὰ δυνηθῆ νὰ λύσῃ τὸ σπουδαῖον ἐκεῖνο ζήτημα. Διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι τὸ πόρισμα τῆς ἀσκήσεως ταύτης θὰ εἶνε ἢ ἔστω καὶ ἔμμεσος λύσις τοῦ ζητήματος ἐκείνου. Τὴν ἐλπίδα ἡμῶν ταύτην θὰ ἴδωμεν πληρουμένην.

Πρὸ τούτου ἀνάγκη νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅτι μετὰ μεγίστης δυνάμεως, ἐν τῇ μεταβάσει ταύτῃ ἀπὸ τοῦ πρώτου εἰς τὸ δεύτερον μέρος, τονίζεται ἡ σπουδαιότης τῆς διαλεκτικῆς με-